

Agenda – Y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg

Lleoliad:	I gael rhagor o wybodaeth cysylltwch a:
Ystafell Bwyllgora 1 – Y Senedd	Llinos Madeley
Dyddiad: Dydd Mercher, 16 Hydref 2019	Clerc y Pwyllgor 0300 200 6565
Amser: 09.15	SeneddPPIA@cynulliad.cymru

Rhag-gyfarfod preifat

(09.15 – 09.30)

1 Cyflwyniad, ymddiheuriadau, dirprwyon a datgan buddiannau

(09.30)

2 Ymchwiliad i Hawliau Plant yng Nghymru – sesiwn dystiolaeth 1

(09.30 – 10.30)

(Tudalennau 1 – 39)

Grŵp Monitro Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn yng Nghymru

Sean O'Neil, Cyfarwyddwr Polisi, Plant yng Nghymru

Tim Ruscoe, Swyddog Materion Cyhoeddus a Chyfranogiad, Barnardo's Cymru

Dr Simon Hoffman, Athro Cyswllt, Prifysgol Abertawe

Dogfennau atodol:

Briff Ymchwil

CYPE(5)-28-19 – Papur 1 (Saesneg yn unig)

3 Ymchwiliad i Hawliau Plant yng Nghymru – sesiwn dystiolaeth 2

(10.30 – 11.10)

(Tudalennau 40 – 48)

Ysbyty Arch Noa i Blant Cymru

Dr Phillip Connor, Ymgynghorydd mewn Haematolegydd Paediatreg,
Arweinydd Ymchwil a Datblygu'r Gyfarwyddiaeth, Ysbyty Arch Noa i Blant
Cymru

Rhian Croke, Cynghorydd Hawliau Dynol Plant, Hawliau Dynol Cymru

Rhian Thomas Turner, Uwch-reolwr Gweithrediadau, Ysbyty Plant Cymru

Dogfennau atodol:

CYPE(5)-28-19 – Papur 2 (Saesneg yn unig)

Egwyl

(11.10 – 11.20)

4 Ymchwiliad i Hawliau Plant yng Nghymru – sesiwn dystiolaeth 3

(11.20 – 12.00)

(Tudalennau 49 – 59)

Y Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol

Melissa Wood, Uwch Gydymaith

Hannah Wharf, Prif arferydd

Dogfennau atodol:

CYPE(5)-28-19 – Papur 3 (Saesneg yn unig)

5 Ymchwiliad i Hawliau Plant yng Nghymru – sesiwn dystiolaeth 4

(12.00 – 12.40)

(Tudalennau 60 – 78)

Comisiynydd Plant Cymru

Sally Holland, Comisiynydd Plant Cymru

Rachel Thomas, Pennaeth Polisi a Materion Cyhoeddus

Dogfennau atodol:

CYPE(5)-28-19 – Papur 4

6 Papurau i'w nodi

(12.40)

6.1 Llythyr gan y Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol – Y wybodaeth ddiweddaraf am Iechyd Meddwl Amenedigol

(Tudalennau 79 – 81)

Dogfennau atodol:

CYPE(5)-28-19 – Papur i'w nodi 1

6.2 Llythyr gan Gadeirydd y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus – Plant sy'n derbyn gofal

(Tudalen 82)

Dogfennau atodol:

CYPE(5)-28-19 – Papur i'w nodi 2

6.3 Llythyr gan Lywodraeth Cymru – cyfarfod pedairochrog â'r Ysgrifennydd Gwladol dros Fusnes, Ynni a Strategaeth Ddiwydiannol

(Tudalennau 83 – 84)

Dogfennau atodol:

CYPE(5)-28-19 – Papur i'w nodi 3

7 Cynnig o dan Reol Sefydlog 17.42(ix) i benderfynu gwahardd y cyhoedd o weddill y cyfarfod

(12.40)

8 Ymchwiliad i Hawliau Plant yng Nghymru – trafod y dystiolaeth

(12.40 – 12.45)

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

CYPE(5)-28-19 - Papur 1

Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac
Addysg
Ymchwiliad i Hawliau plant yng Nghymru
CRW 14
Ymateb gan: Grŵp Monitro CCUHP
Cymru

National Assembly for Wales
Children, Young People and Education
Committee
Inquiry into Children's rights in Wales
CRW 14
Response from: Wales UNCRC Monitoring
Group

Consultation response - National Assembly for Wales Children, Young People and Education Committee: Short inquiry on children's rights in Wales to review the impact of the Rights of Children and Young Persons (Wales) Measure 2011

About

The **Wales UNCRC Monitoring Group** is a national alliance of non-governmental and academic agencies, tasked with monitoring and promoting the United Nations Convention on the Rights of the Child (UNCRC) in Wales. The Wales UNCRC Monitoring Group was established in 2002 and since May 2016 has been facilitated by Children in Wales. The Group has worked with the UN Committee on the Rights of the Child and submitted civil society reports to inform successive UK State Party Examinations in 2002, 2008 and 2016, and is engaged in other opportunities to forward children's rights, through other UN treaty mechanisms, Welsh Government and National Assembly policy and legislative processes.

Members of the Wales UNCRC Monitoring Group are representatives of, and nominated by, non-governmental organisations and academics which are as follows - Barnardo's Cymru, Centre for Welsh Legal Affairs - Aberystwyth University, Children in Wales, Children's Commissioner for Wales (observers), Equality and Human Rights Commission Wales (observers), NSPCC Wales/Cymru, Play Wales, Save the Children Wales, The Children's Society, The Observatory on Human Rights of Children, UNICEF and the Welsh Local Government Association (observers)

Further information on the work of the Wales UNCRC Monitoring Group can be found here <http://www.childreninwales.org.uk/our-work/rights/wales-uncrc-monitoring-group/>

1. Introduction

The Rights of Children and Young Persons (Wales) Measure 2011 came into full effect in May 2014 and requires Welsh Ministers through primary legislation to have due regard to the UNCRC when carrying out all of their functions (Part 1). Wales was the first, and presently the only part of the UK to implement such a duty, following repeated calls from the UN Committee on the Rights of the Child (UN Committee) and the Wales UNCRC Monitoring Group through successive civil society reports, to bring domestic legislation both in Wales and in the UK in line with the Convention's General Measures of Implementation.

The primary objective of the Measure is to ensure that the UNCRC is taken fully into account and given sufficient attention in policy development undertaken by Welsh Government officials on behalf of the Welsh Ministers. It is not intended to prescribe policy outcomes but provides a framework for Ministers, through the introduction of the Children's Rights Impact Assessment (CRIA) process, to embed the UNCRC into Welsh law. This process in turn should provide for enhanced policy output and improved outcomes for children and young people.

In 2018, Hoffman & O'Neill¹ - thereafter "the Study" (2018) - undertook a short examination into the impact of the legal integration of the UNCRC in Wales on behalf of the Equality and Human Rights Commission (EHRC). They concluded that

'the Measure has resulted in greater visibility for children's rights in policy processes undertaken by Ministers...(and) although there remain challenges of implementation of the Convention in Wales through government policy and action, overall the Measure has had a positive impact on the way policy is undertaken' (pp. 9)

This Study (2018) considered the impact of the Measure in achieving its intended objectives, focusing on policy development, advocacy and accountability. Professionals engaged through the fieldwork reported that in general, the Measure had had a positive influence on how policy was developed, believing that greater attention and thinking was being given to progressing children's rights in Wales. This in turn had raised expectations around compliance in that policy would take account of the Convention in its development or revision, and through increased visibility, enabling stakeholders to make greater reference to children's rights and the articles of the Convention in their engagement with the policy process. Nevertheless, the quality of consideration and analysis was also described as 'patchy and inconsistent' with the impact of the application of the legislation described as 'uneven'.

¹ <http://www.childreninwales.org.uk/resource/impact-legal-integration-un-convention-rights-child-wales/>

2. Securing compliance with the due regard duty

Part 2 of the Measure requires Welsh Ministers to make a 'Scheme' which sets out the arrangements they have made to secure compliance with Part 1 of the Measure. The present Scheme² (2014) set out a number of actions Welsh Ministers are taking to ensure compliance is achieved. We are aware that a refreshed Scheme is in progress and have made reference to this later in this submission.

2.1 Coordination & awareness raising within Welsh Government

The UN Committee requires government to establish a structure with a clear mandate and sufficient authority to coordinate all activities related to the implementation of the Convention. Such a structure should have '*sufficient human, technical and financial resources*' to be sufficiently effective. In relation to coordination, the current Children's Scheme (2014) makes reference to the Measure Implementation Team within Welsh Government, and describes its role, and many of its key functions and responsibilities (the more recent Compliance report notes that these responsibilities are now within the Children's Branch). We very much see this Team needing to be the internal source of expertise within Welsh Government to support the implementation of the due regard duty through a number of key internal functions.

It is essential that officials across all departments are fully aware and familiar with this resource, and are able to access appropriate and timely advice, support, knowledge and guidance. It is equally important that all departments are made aware of relevant initiatives commissioned by this Team to assist in the realisation of Convention articles e.g. Young Wales, and that such initiative have sufficient resources to meet potential demand.

As well as having the necessary expertise, this Team will require sufficient capacity and resources, and have an embedded strategic relationships with senior personnel and structures across Government (such as the Internal Children's Network referenced in the Compliance Report 2018) if they are to be truly effective in implementing Ministerial duties and the key components of the Measure. We anticipate that the forthcoming refreshed Children's Scheme will provide sufficient detail in relation to current internal arrangements and structures; the roles and responsibilities of the key groups who support the Welsh Ministers to comply with their duty under the Measure and the interface between different layers of governance.

² <http://www.assembly.wales/Laid%20Documents/GEN-LD9732%20-%20Children's%20Rights%20Scheme%202014-22042014-255569/gen-ld9732-e-English.pdf>

The Children's Branch have established a Children's Rights Advisory Group (CRAG), which consists of four members of the Wales UNCRC Monitoring Group³, whose role it is to provide advice through quarterly meetings to members of this Team in relation to pre-identified policy priorities and other related activities⁴. This is a positive development and provides a vehicle by which timely advice can be given to officials in support of their implementation functions (which should be seen as an on-going process) on behalf of Ministers

2.2 Increasing knowledge through internal training

The present Scheme notes the commitment to raise awareness and train staff using resources which have been developed, and that a Raising Awareness and Training Strategy is in place which includes the training tools and methods aligned with staff responsibilities. We would wholly agree that training is crucial in enabling officials, particularly those leading on the development of the CRIA process, to have sufficient knowledge and understanding of the Convention and the due regard requirements prescribed by the Measure in order to carry out their functions to the best of their ability.

Part 4 of the Measure requires Welsh Ministers to produce a Report (known as the Compliance Report) reporting on the activities undertaken to comply with Part 1 of the Measure. The Compliance report (2018) identified '*commissioning, coordinating and supporting training*' as one function, reporting that 648 staff across 4 departments have completed the online training during the period covered by the report, a number which is significantly lower than in the previous period. We understand that the training is currently being refreshed and updated to improve its accessibility and alignment with more recent policy changes, but we have yet not had sight of those changes or the recording and reporting mechanisms to ensure that the training is being delivered and accessed as intended, and that it meets its primary objective of increasing knowledge and understanding amongst staff.

It is essential that there is an element of face-to-face and specialised/targeted training to staff, including lawyers, as part of this new package being developed to complement the online element for staff, and that this support through training be continuous, and be compulsory for all new starters as part of their induction programme. It should also be ensured that officials thereafter receive training where there is a change in their role or function.

³ External members of the CRAG are Children's Commissioner for Wales, Children in Wales, Observatory on Human Rights of Children and UNICEF

⁴ This has included giving advice on draft CRIA and more recently, we have had an opportunity to pass comment on the forthcoming refreshed Children's Rights Scheme.

We anticipate that the forthcoming refreshed Children's Scheme will provide sufficient detail in relation to the new arrangements and package for training, taking account of all the points made above. We would see the role of the Team of officials referenced above being instrumental in coordinating and driving forward these arrangements.

It should be emphasised that as due regard duty is non-delegable, that Welsh Ministers should also routinely undertake training as well.

2.3 Child Rights Impact Assessment (CRIA) process

To ensure that due regard is applied, the Welsh Government has adopted the CRIA process, consistent with the Convention's General Measures of Implementation. CRIA remains an important mechanism by which to ensure that 'due regard' is applied in practice, and through CRIs being made public, as a basis for scrutiny and accountability. Whilst it's been reported that the introduction of the CRIA process has resulted in a greater focus and attention given to children's rights in the policy process, their quality is often regarded as variable.

In a briefing report⁵ (2017) UNICEF found that '*practice had varied quite extensively to date*', and whilst there were good examples of CRIA, many were '*drafted too late*', '*become one-off products drafted to record and communicate decisions rather than to inform them*'.

The Study (2018) reported that 260 CRIA have been completed across a range of Government departments since May 2012, and examined a number of policies as case examples where a CRIA was undertaken, or where there were significant omissions e.g. 2017-18 budget (This despite child rights budgeting being a fundamental component of the General Measure of Implementation, supported by published UN Guidance on public budgeting for the realisation of children's rights⁶). The Study (2018) concluded that the CRIA process can be effective to inform and improve policy development where the 'due regard' duty is consistently applied.

We have previously made the following recommendation that quality CRIs should be consistently undertaken on all proposed policies, budgetary decisions and legislation likely to impact on children and young people, and that these are routinely made available in a timely manner to external stakeholders, and for

⁵ <https://www.unicef.org.uk/publications/unicef-uk-cria-2017/>

⁶ UNCRC General Comment No. 19 (2016) <https://www.eurochild.org/policy/library-details/article/un-general-comment-no-19-on-public-budgeting-for-the-realisation-of-childrens-rights-article-4/>

scrutiny by children and young people who should also be engaged in their preparation. This should equally apply as the Strategic Integrated Impact Assessment model which is being implemented.

This would not only enhance accountability, by enabling external players, including children and young people to be better able to hold Ministers to account but also enable them to gain an enhanced understanding of why and how certain decisions had been made and how due regard had been fully taken into account.

2.4 Accountability, compliance and enforceability

As stated, Part 4 requires Welsh Government to produce a periodic report to demonstrate how they have complied with the duty. The latest report was published in 2018⁷, although was not subject to any scrutiny procedures by the National Assembly for Wales at the time.

The Measure does not provide direct legal accountability for children and young people who consider their rights to have been breached. We note that leading child rights advocates in Scotland have called⁸ for a ‘compliance duty’ to form a key component of their forthcoming legislation as the Scottish Government prepares to incorporate the Convention into Scots law. The Study (2018) makes reference to the limitations of the Measure in respect of enforceability by children, young people or persons making representation on their behalf. Wales UNCRC Monitoring Group member The Observatory on Human Rights of Children provides a persuasive case for Welsh Ministers introducing amendments to the Measure to allow for a compliance duty aligned to current competencies, and we would wish to draw the Committee’s attention to their written response.

The Children’s Scheme does provide for a child to make a complaint or challenge a decision, and sets out ways in which support to do so is available. However, the Compliance report makes no reference to any complaints being received and the Study (2018) makes reference to no complaints having been made during the period. The forthcoming refreshed Children’s Scheme now provides an opportunity to set out ways in which children could be better made aware of the complaints mechanism, supported by child-friendly and web-based materials.

3. Due regard duties placed on Public Bodies

We welcome the inclusion of the ‘due regard’ duties to the Convention through the Social Services and Wellbeing (Wales) Act 2014 and the Additional Learning

⁷ <https://gov.wales/rights-children-and-young-people-compliance-report>

⁸ <https://www.togetherscotland.org.uk/media/1200/childrens-rights-scotland-bill-2019.pdf>

Needs and Education Tribunal (Wales) Act 2018 in recent years. Welsh Ministers should follow the logic of the 'due regard' provisions further and extend a general public sector duty of due regard to the Convention in Wales which applies to all public bodies and all bodies delivering public functions. The role of public bodies is pivotal in delivering services which can enhance the promotion of children's rights and help children achieve better outcomes.

We believe that existing legislation could be strengthened to bring it in line with the requirements set out for Welsh Ministers in the Measure. Welsh Ministers are required by law to publish a Children's Scheme which sets out arrangements for complying with the due regard duty as well as a report which outlines how they have complied with that duty. There are no equivalent requirements on public bodies. Consideration should therefore be given to producing guidance to help public bodies comply with legislation and to strengthen scrutiny and accountability arrangements.

4. Strategic response to the Concluding Observations of the UN Committee on the Rights of the Child.

On the 3 June 2016, the UN Committee issued its Concluding Observations⁹ to the UK and devolved governments which set out ways in which governments can better meet their obligations in respect of implementing the UNCRC. These Concluding Observations, the first issued since the implementation of the Measure, were informed by the UN Committee's consideration of the report of the UK State Party, which the devolved governments contribute to¹⁰; reports from civil society organisations, including that of the Wales UNCRC Monitoring Group and from young people¹¹, including those in Wales¹². The Committee welcomed the positive steps being taken by the Welsh Government towards fully incorporating the UNCRC into domestic law, recognising that good progress had been made to secure and protect the rights of many children and young people,

We have previously called for there to be a national action plan for Convention implementation, which identifies key priorities and actions to address the recommendations made in the Concluding Observations. The then Cabinet Secretary for Children issued an initial response through a Written Statement¹³ welcoming the Concluding Observations upon their release in June 2016 and the

⁹ <http://gov.wales/docs/dsjlg/publications/cyp/160727-final-concluding-observations-2016-en.pdf>

¹⁰ The Welsh Governments contribution to the State Party Report - <http://gov.wales/docs/dsjlg/publications/cyp/131120-cyp-periodic-report-en.pdf>

¹¹ The report from Young Wales and the response from Welsh Government to that report - <http://www.youngwales.wales/index.php/priority-areas/uncrc>

¹² All documents submitted can be accessed via the website of the UN Human Rights Office of the High Commissioner - http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/SessionDetails1.aspx?SessionID=987&Lang=en

¹³ <http://gov.wales/newsroom/people-and-communities/2016/un-committee-highlights-welsh-progress-childrens-rights/?lang=en>

relevant minister has issued similar statements since. However, whilst reference is made to certain recommendations from the UN Committee, a report setting out progress made to date in taking forward the actions and planned future activity until 2021 to implement the Concluding Observations as they relate to our devolved competencies has not been published.

To note that in November 2009, the previous Welsh Government published a National Action Plan “Getting it Right 2009: United Nations Convention on the Rights of the Child¹⁴” in response to the 2008 Concluding Observations. Described as a 5-year rolling action plan, it set out Welsh Government’s priorities in responding to the UN Committee’s previous recommendations.

Whilst the Measure stipulates that Welsh Ministers must have regard when preparing a Children’s Scheme to ‘any other reports, suggestions, general recommendations or other documents issued by the UN Committee relating to the implementation of the Convention’ this is not akin to having a duty to publish a comprehensive National Action Plan on activities to implement the Concluding Observations. We note that there is a legal obligation placed on the Scottish Government to report on steps taken to give further effect to the UNCRC, with their latest report also setting out progress made in taking forward the Concluding Observations and planned activity until 2021¹⁵.

We suggest that the Welsh Government consider introducing a duty on Welsh Ministers to publish, and monitor a National Plan which sets out progress made in implementing the Concluding Observations. Part 6 of the Measure provides for power to amend legislation to give further or better effect to the Convention.

In addition, we support calls from the Equality and Human Rights Commission Wales (EHRC) for the Welsh Government to adopt a formal mechanism to coordinate and monitor the implementation of all UN recommendations, including those from the UN CRC Committee, which would provide Welsh Ministers with a means by which to track progress more holistically. Many of the Concluding Observations issued by UN Committees of other UN treaties¹⁶ make recommendations in support of progressing children’s rights, and a coherent mechanism across Government would aid implementation and monitoring (we would wish to draw the Committee’s attention to the written response of EHRC Wales for more details)

¹⁴ <https://dera.ioe.ac.uk/10867/1/091117gettingitrighten.pdf>

¹⁵ <https://www.gov.scot/publications/progressing-human-rights-children-scotland-report-2015-2018/pages/13/>

¹⁶ For example, there are recent recommendation in relation to children in the Concluding Observations issued by the following UN committees - UN Convention on Torture (UNCAT); UN Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination Against Women (CEDAW) & the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities (UNCRPD)

5. Implementing the duty to promote knowledge and understanding of the UNCRC amongst the public, including children and young people

Section 5 of the Measure places a duty upon Welsh Ministers to promote knowledge and understanding of the Convention amongst the public, including children and young people. The latest Compliance Report makes reference to a contract awarded to University Wales Trinity St David for sector specific training, and grant funding to Children in Wales for participation training to the workforce. It should be noted that a broad range of Third Sector and Wales UNCRC Monitoring Group organisations, the Children's Commissioner for Wales, Young Wales and the new Youth Parliament, also deliver activities which contribute to this aim as part of their broader work. We are not aware of any specific programmes of training activity aimed at raising awareness amongst the general population, although the Welsh Government have produced (and currently refreshing) hard copy materials and e-resources to promote knowledge of children's rights and the Convention, supported by social media and web base activities.

This year marks the 30th anniversary of the Convention with the Welsh Government have commissioned multi-media activity and engagement opportunities with children and young people in the lead up to a national event on 20th November¹⁷. This will provide a further opportunity to promote the Convention and activities in Wales which work to promote children's rights including the implementation of the National Participation Standards for Children and Young People in Wales.

The extent to which activities to date have directly achieved their intended aim of increasing knowledge and understanding of the Convention is difficult to gauge, given that no comprehensive survey of the whole population has been carried out. In respect of children, messages from the Study (2018) indicate that accessing knowledge about the Convention is largely dependent on which school a pupil attends and/or whether or not they are involved in any formal engagement structures and mechanisms, such as youth forums, Children's Commissioner's Ambassadors or Young Wales. The young people's workshops conducted to inform the Study found that 92% of young people had heard of the UNCRC with a clear majority having some knowledge about the Convention. However, this cannot be said to be representative of the population as a whole, with other reports put this figure significantly lower (Young Wales report to inform the UN scrutiny session in 2016 – 55% had heard of the Convention)

¹⁷ <http://www.childreninwales.org.uk/item/event-celebrate-30-years-uncrc-wales/>

There is a clear need for an approach which achieves consistency and provides an opportunity for all children and young people to be able to access information and knowledge about the Convention. This should be achieved in collaboration with existing structures which support awareness raising and opportunities for participation. In addition, we support a growing number of calls for human rights education to be fully incorporate into both the content of the whole new curriculum and across the whole school environment.

Welsh Ministers may wish to consider producing a national strategy for promoting knowledge and understanding of the Convention. This would support Ministers when monitoring and evaluating progress in achieving the duties set out in Part 5 of the Measure and inform their reporting requirements under Part 4. It would also contribute to broader priorities, including the programme of work around enhancing workforce development.

6. Making use of due regard to influence policy & legislation, and enhance scrutiny

The Measure also provides an opportunity to use the due regard duty as the basis for policy advocacy in Wales, and the study draws attention to ways in which Assembly members and stakeholders external of Government have made use of this opportunity. In the absence of a more detailed examination, the Study (2018) drew attention to the effective use of the due regard duty to influence policy and scrutinise Ministers, citing the CYPE Committee scrutiny of the Additional Learning Needs and Education Tribunal (Wales) Act 2018 as one case example where the Measure was used to support policy positions and amendments. However, the opportunity to make reference to and use of the due regard duty during debates, plenary sessions and scrutiny undertaken by National Assembly committees was not always embraced when it might have been.

The use of the due regard duty by professionals is also mixed, with many Wales UNCRC Monitoring Group members more accustomed to utilising the Measure and rights-based language than many others. The recent evidence provided to inform the CYPEC scrutiny sessions in respect of the Children (Abolition of Defence of Reasonable Punishment)(Wales) Bill powerfully illustrates how the Convention can be utilised to good effect when putting forward and influencing policy positions. Assembly members and the National Assembly Committee Clerks and research teams may wish to consider exploring opportunities to access training to help support with scrutiny arrangements and making better use of the Measure when holding Ministers to account on their due regards duty

7. Independent monitoring

The UN committee welcomed the increased independence of the Children's Commissioner, but were concerned that powers were still limited. It recommended that independence should be strengthened. We commend the Welsh Ministers' position that the remit of the Children's Commissioner for Wales extend to any matter, devolved or non-devolved, affecting a child or children in Wales. This will significantly enhance enjoyment of their rights by children in Wales and is supported by the legacy report of the National Assembly for Wales' Children, Young People and Education Committee. In 2014, Welsh Government commissioned an independent review into the legislative framework¹⁸, role and accountability of the Children's Commissioner for Wales. Amongst the recommendations was that accountability and funding should be transferred to the National Assembly for Wales, consistent with the Paris Principles. However, we regret the Welsh Ministers' opposition at that time to make the office accountable to the National Assembly for Wales (the parliament) rather than the Welsh Ministers (the government). The Welsh Ministers should promote legislation to reform the Commissioner's statutory role and remit, including by making the Commissioner accountable to the National Assembly for Wales.

8. Closing Remarks

The Measure is a Wales-only significant piece of legislation which seeks to integrate the UNCRC into Welsh Law, with the Study (2018) showing that it is an effective mechanism by which to raise the profile of rights in law and policy. Wales was, and still is, the only part of the UK with such a law, which builds on the legacy of Wales being a country which prides itself on promoting children's rights and embedding them in policy and practice. It is timely for the Committee to reflect on the good progress which has been made but also look at ways in which children's human rights could be further realised. We hope that this response, along with those submitted by organisations as members of the Monitoring Group, assists assembly members in their deliberations and when forming recommendations.

Developed and submitted by Children in Wales, in consultation with and on behalf of member organisations of the Wales UNCRC Monitoring Group.

September 2019

¹⁸ <https://gov.wales/written-statement-review-role-and-functions-childrens-commissioner-wales-announcement-reviewer>

CYPE(5)-28-19 - Papur 2

Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg
Ymchwiliad i Hawliau plant yng
Nghymru
CRW 17
Ymateb gan: Ysbyty Arch Noa i Blant
Cymru

National Assembly for Wales
Children, Young People and Education
Committee Inquiry into Children's rights in
Wales
CRW 17
Response from: Noah's Ark Children's Hospital
for Wales

Access to medicines and good quality paediatric research: children's human rights implications and considerations for the Welsh context

Authors to the evidence submission

- Dr Phillip Connor, Cardiff and Vale UHB, *Consultant Paediatric Haematologist, Clinical Board R&D Lead: Children and Women and Welsh Speciality Lead for Child Health Research, Children's Hospital for Wales*
- Rhian Croke, Children's Human Rights Advisor, *Human Rights Wales*.
- Rhian Thomas Turner, *Senior Operations Manager (R&D) Children's Hospital for Wales*

- This evidence submission is supported by the Royal College of Paediatrics and Child Health (RCPCH)

1. Introduction

To the Children and Young People's Committee, National Assembly for Wales, for the purposes of its short inquiry on children's rights in Wales to review the impact of the Rights of Children and Young Persons (Wales) Measure 2011.

This evidence concerns Welsh Government's decision-making on allocation of resource for health services and research in Wales in general and specifically on the issue of access to medicines and research into medicines for children.

We submit that there is as yet little evidence of implementation in practice of the duty of due regard to the requirements of the UNCRC in the published documents and statements on these issues.

2. Why is access to medicines and good quality paediatric research a children’s human rights issue?

Access to essential medicines is entrenched in the right to the highest attainable standard of health, which is enshrined in international law and the development of essential medicines requires good quality paediatric research. States are obliged under international human rights law to respect, protect, and fulfil the right to health, which includes an obligation to adopt legislative, administrative, and budgetary measures to facilitate access to medicines that are affordable, accessible, culturally acceptable, and of good quality. There are a core set of *minimum obligations* which are not subject to progressive realization, including access to essential medicines.¹²

United Nations Convention on the Rights of the Child (UNCRC)

With respect to the UNCRC and the provisions of the *Rights of Children and Young Person’s Wales Measure*, the two key articles of the United Nations Convention on the Rights of the Child in relation to the child’s right to health are:

Article 6 of the UNCRC states that:

1. States Parties recognize that every child has the inherent right to life.
2. States Parties shall ensure to the maximum extent possible the survival and development of the child.

Article 24 of the UNCRC states that

“States Parties must recognize the right of the child to the enjoyment of the highest attainable standard of health and to facilities for the treatment of illness and rehabilitation of health. States Parties shall strive to ensure that no child is deprived of his or her right of access to such health care services.”

¹[U.N. Doc. E/C.12/2000/4 (August 11, 2000)]

²Limburg Principles on the Implementation of the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights have elaborated, the progressive realization of rights also suggests that states, regardless of their level of economic development, are obligated to take measures immediately and “move as expeditiously as possible” towards the realization of those rights. See <https://www.escri-net.org/docs/i/425445>.

Additionally the UN Committee on the Rights of the Child General Comment No. 15 explains that services should comply with their obligation to adhere to what is commonly referred to as the AAAQ framework.³⁴ States should ensure that all children's health services and programmes comply with the criteria of availability, accessibility, acceptability and quality. According to General Comment No. 15 of the UNCRC, realizing the right to access medicines is contingent upon the realization of these four interrelated elements.

There are many articles of the UNCRC that are essential to realising a child's right to health. In considering the implications of this response we would like the Committee to take into account these further articles, summarised below:

Article 2: No child should be discriminated against on any grounds.

Article 3: The best interests of children should always be considered in individual care decisions, but also in the planning, delivery, and setting of service standards

Article 4: Economic, social and cultural rights (including the right to health) must be implemented to the maximum extent of available resources.

Article 12: All children should be involved in decisions that affect them, from individual care decisions through to shaping health services that they might use.

Article 23: All children with disabilities have the right to be involved, which includes having appropriate communication support.

Article 27: Every child should have a standard of living adequate for the child's physical, mental, spiritual, moral and social development.

Article 28: Every child has the right to education, including as an inpatient, structuring services to avoid missing school due to participation in clinic appointments.

³ United Nations Committee on the Rights of the Child (2013) General Comment No. 15 paras. 113-116

⁴See also the WHO, "Equitable Access to Essential Medicines: A Framework for Collective Action" in *WHO Policy Perspectives on Medicines Bulletin* (2004), <http://apps.who.int/medicinedocs/pdf/s4962e/s4962e.pdf>, 2.

Article 31: Every child has the right to rest, relax and play when engaging with health services.

3. The Problem

3.1 Inadequate paediatric research across the UK

“Children are not small adults; they need biomedical and health services research that takes account of their changing physiology, and addresses their problems directly, generating evidence to improve the quality of the treatments and healthcare they receive, and the policies that affect their wellbeing” (Royal College of Paediatrics and Child Health (RCPCH) 2012)

The prevailing Research and Development (R&D) model is currently ill-prepared to respond to the child population which has little purchasing/voting power, which sees children health research neglected overall and a lack of development of medicines across the UK (and globally). The UK ranks 19th in Europe for neonatal mortality and 20th for under 5 mortality dropping significantly from its position in 1990.⁵ Paediatric research is critically important as many interventions still lack a robust evidence base. Improvements in health care in children will potentially have the longest (lifetime) impact.

According to the *Royal College of Paediatrics Turning the Tide report 2018*:⁶

- Consultant academic paediatricians are still a very small percentage of the UK paediatric workforce
- Consultant paediatricians have limited time for research in their work plans.
- Children’s interests are not currently represented adequately in the UK life sciences industry’s strategy
- Not enough paediatricians on national research boards or committees promoting the interests of children.
- Funding for child health research is decreasing year on year since 2012

⁵ See ONS data 2017

⁶Royal College of Paediatrics and Child Health (2018)Turning the tide-five years on https://www.rcpch.ac.uk/sites/default/files/2018-03/turning_the_tide_-_five_years_on_2018-03

It is discriminatory and not in the best interests of children as a social group that they are not gaining the benefits of good quality research. This is a breach of their rights as laid out in most globally ratified human rights treaty the United Nations Convention on the Rights of the Child (UNCRC) and concurrently our own domestic legislation the *Rights of Children and Young Person's Wales Measure 2011*. A progressive programme of work has been undertaken by the European Union through the 'Paediatric Regulation' that has encouraged increased access to medicines for children since 2007. However given that the UK could be about to leave the European Union, a clear framework of accountability for children is essential. Research has demonstrated that with legal systems with legislative provisions in place the availability of a higher number of new paediatric medicines for children has been achieved.⁷ According to the RCPCH, if the UK is; 'not completely aligned with the European Paediatric Regulations, the volume of commercial research in the UK will be reduced with strong negative impacts on child health'.⁸

3.2 Welsh Health Research Infrastructure neglects Paediatric Research

This is set against a context whereby paediatric research in Wales is already underrepresented and resourced. From 2010-2015 children's paediatric research was included in the Welsh Health Infrastructure⁹ through the Children and Young People's Research Network; however, the change from the old infrastructure to the new Centres and Units in 2015 resulted in a loss of focus on paediatric research. The creation of a Clinical Research Facility for children was one of the National Centre for Population Health and Wellbeing's objectives, however no funding was made available for this and Cardiff and Vale University Health Board moved forward with this as a solo project. Since 2015 paediatric research across Wales has been supported in 2 ways: a) through the Children's Speciality Lead and b) through Activity Based Funding (ABF). This is wholly inadequate; the Speciality Lead (currently held at the Noah's Ark Children's Hospital for Wales (NACHfW)) is funded for one session of consultant time (3.75 hours) a week to encourage and increase paediatric research across Wales and the ABF model does not

⁷European Commission (2017) State of Paediatric Medicines in the EU 10 years of the EU Paediatric Regulation. COM https://ec.europa.eu/health/sites/health/files/files/paediatrics/docs/2017_childremsmedicines_report_en.pdf p. 9,

⁸ Royal College of Paediatrics and Child Health (2018)

https://www.rcpch.ac.uk/sites/default/files/201803/turning_the_tide_-_five_years_on_2018-03.pdf p.7

⁹ Please see map of the Welsh Research Health Infrastructure <https://www.healthandcarerresearch.gov.wales/research-infrastructure-map/>

compensate for the complexity of paediatric trials and the fact that numbers will always be a very small proportion of adult studies.

Despite these challenges, in 2017 the Children and Young Adults' Research Unit (CYARU), the first Clinical Research Facility in Wales dedicated to children was opened. Initially funded by Cardiff and Vale University Health Board at risk but now with two research nurses funded through ABF allocation, CYARU has doubled the number of children recruited into clinical research studies in Wales.

The aim is to build on the work of the CYARU and the work of the Speciality Lead and develop Wales-wide paediatric research; however, for this to happen, core funding must be secured. In April 2019 the Children's Hospital in partnership with Wales, wide collaborators put forward an application to the Health and Care Research Wales infrastructure fund. The application, after being considered by an External Review Board (ERB) failed to receive funding. Basic feedback regarding the ERB's decision was offered in the outcome letter; however the letter also stipulated that no further feedback would be forthcoming. The Wales wide collaborators understand the competitive nature of research funding, however, without further feedback it is impossible to determine whether due regard was paid to the UNCRC when the funding decision was made.

We are concerned that access for children to good quality clinical research have not been embedded effectively across Welsh Government health portfolios and policy. We also question whether Welsh Government is failing to ensure that its duties within the Measure are translated into the public bodies it provides funding to? We are therefore pleased that the National Assembly's Children and Young People's Education Committee are taking the opportunity to scrutinise this issue.

3.3 Activity Based Funding Model: Discriminatory towards children

Activity Based Funding (ABF)¹⁰ is a Welsh Government formula for paying for each patient recruited in to a portfolio study. Portfolio studies are those deemed of sufficient quality to qualify for such recognition and are placed on an All Wales register of research studies. Studies are categorised in to three bands and funded per patient recruited: interventional (£976), observational

¹⁰ The ABF model is currently under review by Health and Care Research Wales.

(£311) and large sample studies (£89). ABF does not work for low recruiting, highly complex studies that are prevalent in paediatric research.

The ABF model should be assessed for compliance with the UNCRC. Although the model may not be prima facie discriminatory against children however when practically applied there is a discriminatory impact. This can result in accessing fewer opportunities to develop critical and age appropriate medicines. This indirect discrimination may breach a child's best interests (article 3 of the UNCRC) the child's right to survive and develop (article 6) to their fullest potential and to the highest attainable standard of health (article 24). Any health funding model should treat all patients equally and without discrimination.

It is also discriminatory because of the resulting limited opportunities to participate in a clinical study in the Welsh context. Early Phase Paediatric Oncology research is a prime example of this issue. Children and their caregivers who, following discussions with clinical teams have decided they would like to consent to participate in early phase studies currently have to travel out of Wales to participate in such studies. Adult patients do not have to do this. Children and caregivers may have to travel long distances to participate in clinical studies, take longer periods of time off work and face negative impacts on their household economy (Article 27). This may also have a negative impact on the child, who consequently does not have regular access to siblings, extended family and to friends who can offer support to the child and the caregiver, in addition to their education (Article, 28 of the UNCRC).

Children's views and perspectives should be considered and in particular the children who are directly affected by these funding decisions (article 12 UNCRC) and is an important aspect of compliance with the Measure. In Wales, there are currently few mechanisms allowing children's views to be heard in the production of research for conditions they are affected by. This is also demonstrated by other mechanisms e.g. Health Wise Survey that does not consult children who are under the age of 16. The 2019 Parliamentary Review of Health and Social Care recommend, "*Strengthening through voice and control in health and care and ensuring all ages and communities have equal involvement*", additionally the Prudent Health Care Principles emphasise the importance of co-production. Children currently do not have equal involvement in health care decision making that affects them.

3.4 Lack of transparency with regards to health budget decision making

We are concerned that there is still a lack of visibility of children in the Welsh Government health research budget. We would urge more detailed analysis on specific areas of spend in particular in relation to health research.

Although requested from the Health and Care Research Wales Support Centre, the figure for what is currently spent by Welsh Government on paediatric research is not forthcoming. The lack of transparency in public expenditure on paediatric research means that it is currently not possible to tell without more detailed analysis, whether the Welsh Government is using sufficient levels of expenditure to fulfil children's right to the highest attainable standard of health. Under article 4 of the UNCRC, Ministers have a clear obligation to demonstrate whether it is fulfilling children's economic, social and cultural rights 'to the maximum extent of available resources'. We believe that transparent evidence of spending on children in relation to health research is an essential tool in both meeting this obligation and evidencing how planned spending and indeed spending cuts are impacting on the outcomes for children and young people in the enjoyment of their rights. We urge that in accordance with the Children's Scheme that all decision making, including budgetary decisions are assessed for compliance with children's rights i.e. a Children's Rights Impact Assessment is undertaken.

4. Conclusion

Even though there is a strong national commitment to the human rights of children in Wales, it is apparent that currently health policy and decision making around access to medicines and paediatric research has not incorporated the accountability framework of children's human rights and international human rights treaty obligations. These obligations could have greater significance given the UK may be about to leave the European Union and the protections and regulatory framework the EU Paediatric Regulation provides.

Welsh Government must urgently dedicate funding to the development of paediatric research and the development of a paediatric academic workforce. The current Welsh Government funding models for funding clinical research in Wales unfairly impact on the paediatric population. The Welsh Government should urgently harness and incorporate the positive elements of the EU Paediatric Regulation and also take this critical opportunity to honour their obligations under the *Rights Measure 2011*. Working with other public bodies they should commit funding and an

action plan to ensure Wales become world leaders in paediatric research and medicinal development for children. A fully funded Wales-wide Research Infrastructure for paediatrics will be essential to delivering this goal and should be underpinned by a children's human rights approach.

Key recommendations

1. Children's human rights should never be an afterthought but a primary consideration and central to any decision making and actions taken regarding research and development and access to medicines for children in Wales.
2. Welsh Government should review their health budget and policies for their compliance with 'due regard' to the principles and provisions of the Rights of Children and Young Persons (Wales) Measure 2011, through conducting a children's rights impact assessment and publish the findings.
3. Welsh Government should introduce a public sector duty, for all public bodies (including health bodies) to have due regard to the UNCRC.
4. Welsh Government should urgently develop a time bound action plan and dedicate funding to the "maximum extent of available resources" to the development of
 - paediatric research,
 - medicine development
 - the academic paediatric workforce in Wales.

Eitem 4

CYPE(5)-28-19 - Papur 3

Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac
Addysg
Ymchwiliad i Hawliau plant yng Nghymru
CRW 26
Ymateb gan: Comisiwn Cydraddoldeb a
Hawliau Dynol

National Assembly for Wales
Children, Young People and Education
Committee
Inquiry into Children's rights in Wales
CRW 26
Response from: Equality and Human Rights
Commission

Consultation response

The Equality and Human Rights Commission (the Commission) welcomes the opportunity to respond to the Committee's inquiry into children's rights in Wales. In December 2017 the Commission procured research to examine the impact to date of the Rights of Children and Young Persons (Wales) Measure 2011 (the 'Measure'). The research aimed to assess the impact of the Measure and how (if at all) it has made a difference to children's rights in Wales. Questions pertaining to the Measure in this response are primarily informed by this report. The research was carried out by the Wales Observatory on the Human Rights of Children and Young People, and Children in Wales between 1 January and 31st March 2018. The research adopted a mixed methodology including a literature review, a review of National Assembly for Wales (NAW) proceedings, surveys to obtain the views of civil society and legal professionals, case studies and consultations with children and young people.

The full research report can be accessed here:

https://www.equalityhumanrights.com/sites/default/files/the_impact_of_legal_integration_of_the_un_convention_on_the_rights_of_the_child_in_wales_eng.pdf

- 1. the extent to which the Rights of Children and Young Persons (Wales) Measure 2011 has influenced the Welsh Government's decision making, including its financial allocations and whether it has fulfilled the Convention's 'general measures' of implementation;**

Background

In 2011, NAW enacted Wales-only legislation to give effect to the Convention on the Rights of the Child (the Convention) in policy development in Wales: the Rights of Children and Young Persons (Wales) Measure 2011 (the 'Measure'). The Measure came into full effect in May 2014. It is primary legislation that requires the Welsh Ministers to have due regard to the Convention when carrying out any of their functions.

The Measure embeds the Convention in Welsh Government policy processes. It introduces legal devices to strengthen accountability for the way in which children's rights are considered in policy in Wales, and to promote awareness of the Convention.

General Measures of implementation

When a State ratifies the Convention on the Rights of the Child, it takes on obligations under international law to implement it. Implementation is the process whereby State parties take action to ensure the realization of all rights in the Convention for all children in their jurisdiction. Article 4 requires States parties to take "all appropriate legislative, administrative and other measures" for implementation of the rights contained therein.

Whilst it can be argued that the Measure meets the expectations of the UN Committee on integration of the Convention into domestic law as a general legislative measure of implementation, the research authors state that it does not meet in full the prescription for incorporation as set out by the UN Committee¹

Our research concludes,

"The UN Committee recommends incorporation of the Convention in national legal systems. This means that the Convention should be capable of being directly invoked before national courts and will prevail when in conflict with domestic law, and that a remedy is provided for violation.... The Measure has added a new basis for judicial review and the Convention may be relied on before a UK court to challenge a decision taken by a Welsh Minister. Arguably this meets the UN Committee's first requirement

1

https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC%2fGC%2f2003%2f5&Lang=en

for incorporation. However, incorporation as contemplated by the UN Committee also requires a remedy and suitable reparation where Convention rights are violated, including compensation. Remedies on judicial review do not usually include damages. In any event, the due regard formula falls short of incorporation as it does not give the Convention superior status over policy determined by the Welsh Government. While the Welsh Government has gone further than the UK Government and any other devolved authority in the UK to integrate the Convention in domestic law, it cannot be said to have incorporated the Convention as anticipated by the UN Committee. Rather, the Measure is a legislative measure of implementation to integrate the Convention into Welsh law” (Hoffman & O’Neill 2018, pg 48)

The Commission believes that all the relevant rights contained in UN human rights treaties should be made part of domestic law so individuals can effectively challenge rights violations using the domestic legal system and access a domestic remedy for alleged breaches of human rights. For example, the rights in the European Convention on Human Rights are incorporated into domestic law by the Human Rights Act (HRA). We believe that the HRA is well crafted in allowing people to enforce their rights and the Committee should explore how a HRA model of incorporation could be applied in Wales.

Recommendation: The Commission recommends that measures to protect children’s rights in Wales should be further strengthened by making these rights (and other UN treaty rights) legally enforceable. How has the measure influenced Welsh Government’s decision-making?

Our report states that the Measure has had a significant impact on the way policy *is undertaken* by the Welsh Government. Stakeholders interviewed as part of the research were generally in agreement about the impact of the Measure to ensure the Convention is ‘on the radar’ of officials working on policy. An example of this examined the Well-being of Future Generations (Wales) Act 2015 and found that draft legislation was amended during legislative scrutiny to allow local Public Service Boards to make specific reference to children in their well-being assessments. The Welsh Government attributed the amendment to the due regard duty, discussions between Welsh Government departments and direct engagement with children’s and young people’s organisations (Hoffman & O’Neill, pg27).

However, there was some ambivalence and difference in opinion with stakeholders about its impact on the *quality* of decision-making. Comments included:

“...the quality of consideration and analysis given to children’s rights in Welsh Government policy development is often patchy and inconsistent”.

“The [Measure] is an innovation in human rights and child’s rights implementation. But the impact of this law has been very uneven so far”

“Officials take the [Convention] into account, but some do so in quite a superficial way, without fully considering the implications of children’s rights. We cannot be 100% confident that the Measure has led to an improvement in the way policy is decided in every instance, but we are aware of some policies that are certainly better as a result of more detailed thinking about children’s rights brought about by the Measure”.

How has the measure influenced its financial allocations?

Our research provides a case study of Welsh Government’s draft budget for 2017-18 that shows a CRIA was not completed. Instead, a Strategic Integrated Assessment was prepared which includes reference to a number of objectives, including children’s rights. In its General Comment on the General Measures of Implementation, the UN Committee has clearly stated that governments cannot tell whether they are fulfilling children’s economic, social and cultural rights, which are included in the Convention, to the maximum extent of available resources, as Article 4 of the Convention requires, unless they can “identify the proportion of national and other budgets allocated to the social sector and, within that, to children, both directly and indirectly”.

Whilst stakeholders expressed a belief that CRIA is an important tool to hold Welsh Government to account for policy decision making, many expressed concerns that CRIA practice may undermine its use as an accountability mechanism:

“...carrying out or publishing a [CRIA] is not a mandatory process under the Measure. Where [the Welsh Government] has not carried out or published a CRIA, there is a notable lack of visibility for children’s issues and children’s rights, and it is often very difficult to discern how individual policies and decisions might impact children”.

2. evidence of whether the Measure has led to improved outcomes for children and young people;

There is a lack of evidence that the Measure has directly improved outcomes for children and young people in Wales. There is also a lack of clarity on what outcomes Welsh Government want to improve for children and young people as a result of the Measure. However, it is important to bear in mind that the Measure was not designed to prescribe policy outcomes and that the Measure is still relatively new.

Welsh Government could specify strategic outcomes for children and young people that are based on evidence from robust and relevant sources. These outcomes should inform policy decisions made by Welsh Government Ministers. This could then be monitored to provide evidence of progress on improving outcomes for children and young people. This approach has parallels with the Commission's GB-wide position on the potential reform of the PSED to ensure that it focuses public bodies on delivering priority equality outcomes that are informed by *Is Wales Fairer?*, other data as well as stakeholder engagement (or otherwise explain why they have not done so).

Recommendation: The Welsh Government should explore how to strengthen the implementation of the Measure to ensure that it is strategic, through developing outcome-focused objectives that seek to address the areas of greatest need in relation to children's rights, and the key inequalities affecting children. These outcomes can be informed by evidence from *Is Wales Fairer? 2018* and other relevant and robust sources.

3. Whether the duties within the Measure have been embedded effectively across Welsh Government cabinet portfolios and policy

Our research evidences that whilst the Measure has made a difference to the way children's rights are considered by policy makers, this has not been implemented across government.

The due regard duty, The Children's Scheme and Children's Rights Impact assessments (CRIA)

The primary mechanism for embedding the Convention in policy in Wales is set out in Section 1 of the Measure. This places a duty on the Welsh Ministers

to have due regard to the Convention when exercising any of their functions.

Section 2 of the Measure requires Ministers to make and publish a 'Children's Scheme' setting out the arrangements they have made for securing compliance with the due regard duty. The requirement for a Children's Scheme is intended to promote a proactive approach to compliance with the due regard duty.

The Children's Scheme commits the Welsh Government to undertake a CRIA of all policy proposals. Welsh Government identifies CRIA as a significant innovation to support compliance with the due regard duty stating in their 2018 compliance report:

"CRIA is part of the Welsh Government's procedures for ensuring that due regard is given to children's rights when policies, programmes or legislation are being developed"²

Our research report provided case study examples of CRIA good practice demonstrating how CRIA can be used effectively to draw attention to relevant Convention rights in policy development. For example, in both the Child Poverty Strategy 2015 and the Active Travel (Wales) Act 2013 CRIAs were completed that took account of the Convention and the proposals or draft legislation was amended as a result.

Despite this, the research suggests that in other instances the impact of CRIA, and therefore the due regard duty, is undermined by inconsistent application, as stated by one stakeholder below,

"Because of the due regard duty, the Welsh Government has to conduct a [CRIA], but we know that the quality of these is inconsistent, so while children's rights are being considered as part of the process, I don't think that the full impact of policy development on children's rights is being thoroughly assessed every time".

Policy advocacy

The Measure provides the opportunity to use the due regard duty as a basis for policy advocacy in Wales. Our research included a short examination of

² Welsh Government, Compliance Report 2013-2018

how Assembly Members (AMs) use the duty when challenging or encouraging action on behalf of children and young people. It found that AMs made little reference to the due regard duty when urging Ministers to take action in support of children's interests. The research also found some effective use of the duty by the Children, Young People's and Education (CYPE) Committee. However, when examining six inquiries into issues affecting children carried out by the Committee in 2016, the research established that only one of the committee reports made reference to the due regard duty as an express underpinning for a recommendation to Welsh Government.

This demonstrates that the Measure has not been embedded across Welsh Government cabinet portfolios as well as it could be.

4. **The extent to which the Welsh Government has sought to ensure that its duties within the Measure are translated into the work of the public bodies it provides funding to, including local authorities and NHS bodies;**

We do not have the evidence to answer this question

5. **The extent to which the Welsh Government has implemented its duty to promote knowledge and understanding of the UNCRC amongst the public, including children and young people;**

Section 5 of the Measure includes a duty on Ministers to "take such steps as are appropriate to promote knowledge and understanding amongst the public (including children) of the Convention and the Protocols"³

As part of our research project, workshops were held with young people to examine knowledge and awareness of the UNCRC and knowledge and understanding of the role of children's rights in Welsh Government policy and legislative development.

The young people who participated in the workshops believed that children's rights are still not visible enough in Wales and there is a need for greater awareness raising through mainstreaming information, i.e. not just through school councils or youth forums. Although the young people were able to talk about some of their experiences of accessing their rights, in particular Article 12, they did not link this with Welsh Government and the Children's Rights Measure. However, at the end of the workshop, when they could see the connections, they felt more empowered as they could

³ <http://www.legislation.gov.uk/mwa/2011/2/section/5>

understand that they had a right in Welsh law to access their rights, which was more impactful than only linking it back to the UNCRC, a big international agreement. Some of them thought there were more opportunities now to get their voices heard but only if they were linked to a particular group or youth forum or were a Children's Commissioner Ambassador.

The education system plays a vital role in establishing and reinforcing the shared values that provide the foundation for a society in which all individuals are respected and have the opportunity to flourish and there are good relations between different groups. For that reason, we advocate for a human rights approach to education. The reform of the national curriculum in Wales offers an opportunity for the Welsh Government to fulfil its international and domestic obligations by fully implementing human rights education (HRE) in schools. HRE is any learning that develops the knowledge, skills and values of human rights. It includes education about human rights, through human rights and for human rights. Education about human rights improves individuals' understanding of how they should be treated and how they should treat others as part of an open, democratic society, and the legal protections they can rely on to exercise their rights. Education through human rights is about adopting a rights-based approach to the school environment. Education for human rights encourages individuals to adopt the attitudes and behaviours of respecting, protecting and promoting human rights in their daily lives.

Recommendation: The Commission recommends that in order to comply with the duty to promote knowledge and understanding of the UNCRC amongst the public, including children and young people, the Welsh Government must ensure human rights education is fully implemented into the new curriculum for Wales.

6. How the duty to have 'due regard' to the Convention on the Rights of the Child is being implemented in practice and whether Child Rights Impact Assessments are being used as a meaningful tool;

As discussed in questions 1 & 3 above, the Commission believes that, whilst the duty to have due regard to the Convention has resulted in greater visibility for children's rights in policy processes undertaken by Ministers and their officials, there remain challenges of implementation through government policy and action.

The introduction of the due regard duty has led directly to the introduction of CRIAs that is consistent with general administrative measures of implementation of the Convention by the UN Committee. CRIA has helped raise the profile of children's rights in policy development in Wales, however application of CRIA in practice is 'patchy and inconsistent', sometimes undermining the substantive application of the due regard duty.

7. the effectiveness of the Children's Right's Scheme and the most recent Welsh Government compliance report, and the extent to which they evidence sufficient action on the part of Welsh Government to ensure full implementation of the Measure;

We do not currently have the evidence to answer this question

8. How effectively the Welsh Government responds on a strategic basis to the Concluding Observations of the UN Committee on the Rights of the Child.

To our knowledge, there is currently no formal mechanism within the Welsh or UK Government to coordinate and monitor the implementation of UN recommendations. At present, a large number of the UN's recommendations are often not acted upon, and so recommendations are frequently repeated across UN reviews/reporting cycles. Where progress is being made, governments often fail to make links to UN recommendations. A centralised, transparent mechanism would help assess where progress has/has not been made.

The absence of a formal mechanism risks conflicting and piecemeal approaches, particularly where recommendations involve issues that cut across departments, and an incoherent approach to systemic human rights issues. A government owned mechanism would help ensure a coordinated approach to monitoring, reporting and encouraging implementation of UN recommendations.

The Commission has previously made calls in our treaty monitoring reports for governments to develop action plans and strategies to ensure implementation of the government's international human rights obligations, and also called for more coordinated cross-government(s) action on concluding observations.

At international level, there has been an increasing recognition that it is not enough for governments to submit reports to treaty bodies and engage in the Universal Periodic Review mechanism, and that what is needed is a much stronger focus on implementation of international human rights obligations. Similarly, there has been increased interest in more deeply embedding domestic oversight of these obligations.

The UN High Commissioner for Human Rights and UN treaty bodies have repeatedly called for the establishment of National Mechanism for Implementation, Reporting and Follow-up (NMIRFs) to ensure a coordinated approach to reporting to, and engaging with, international and regional human rights mechanisms, and the implementation of the UK's human rights obligations. In 2016, the Committee on the Rights of the Child recommended in its Concluding Observations (COs) on the UK (July 2016) that the coordination and evaluation of the Convention's implementation needs to be strengthened. Recently the Committee on the Elimination of Discrimination against Women, in its COs on the UK (March 2019) called for a national mechanism to oversee implementation, and asked for governments to provide further information on their steps to establish one. In their most recent COs on the UK (May 2019) the Committee against Torture asked governments to include 'plans for implementing some or all of their recommendations' in a follow-up report due within a year. The Women and Equalities Select Committee (WESC), in a letter to the CEDAW Committee, called for a monitoring mechanism to ensure that women's rights are fulfilled between treaty review cycles.

There is no 'one size fits all' approach to such mechanisms, but they should be permanent and include a cross-section of relevant departments. They could also include or consult with representatives from other public bodies, parliaments and the judiciary, as well as national human rights institutions (NHRIs) and civil society.

Recommendation - The Commission recommends that the Welsh Government implement a National Mechanism for Implementation, Reporting and Follow-up (NMIRF) of UN recommendations

Equality and Human Rights Commission

The Equality and Human Rights Commission is Great Britain's national equality body and has been awarded an 'A' status as a National Human Rights Institution (NHRI) by the United Nations.

Our job is to help make Britain fairer. We do this by safeguarding and enforcing the laws that protect people's rights to fairness, dignity and respect.

As a statutory non-departmental public body established by the Equality Act 2006, the Commission operates independently. We aim to be an expert and authoritative organisation that is a centre of excellence for evidence, analysis and equality and human rights law. We also aspire to be an essential point of contact for policy makers, public bodies and business.

We use our unique powers to challenge discrimination, promote equality of opportunity and protect human rights. We work with other organisations and individuals to achieve our aims, but are ready to take tough action against those who abuse the rights of others.

Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg
Ymchwiliad i Hawliau plant yng Nghymru
CRW 11
Ymateb gan: Comisiynydd Plant Cymru

National Assembly for Wales
Children, Young People and Education Committee
Inquiry into Children's rights in Wales
CRW 11
Response from: Children's Commissioner for Wales

Ymchwiliad y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg (CYPE) ar Hawliau Plant yng Nghymru

1. I ba raddau mae Mesur Hawliau Plant a Phobl Ifanc (Cymru) 2011 ("y Mesur") wedi dylanwadu ar benderfyniadau Llywodraeth Cymru, gan gynnwys ei dyraniadau ariannol ac a yw wedi cyflawni 'mesurau cyffredinol' rhoi'r Confensiwn ar waith

Wrth gyflwyno'r Mesur daeth Cymru'n genedl oedd yn arwain ar draws y Deyrnas Unedig, trwy ymgorffori hawliau CCUHP yn uniongyrchol i gyfraith Cymru. Fodd bynnag, mae'n bwysig cydnabod bod gan blant yng Nghymru yr holl hawliau hyn eisoes, yn rhinwedd eu hoedran. Mae eu hawliau'n deillio'n uniongyrchol o CCUHP, ac felly nid y Mesur sy'n rhoi'r hawliau hynny, mae'n syml yn eu tynnu i lawr i lefel cyfraith Cymru. Trwy wneud hynny, mae'r Mesur yn ymdrin â sut mae Llywodraeth Cymru yn cyflawni'r hawliau hyn yng Nghymru.

Yn fy adroddiad blynyddol ar gyfer 2017-18¹ rwy'n cynnwys meddyliau ynghylch y mesurau gweithredu cyffredinol, gan gynnwys y broses o Adrodd am Gydymffurfio a'r defnydd o Asesiadau Effaith ar Hawliau Plant (CRIA). Mae adrodd am gydymffurfio, dyletswydd sylw dyledus (i Weinidogion) a chynllun hawliau plant wedi'u cynnwys yn y Mesur. Yn yr ymateb hwn bydda i'n trafod yn fanwl fy asesiad o effeithiolrwydd y mesurau dan sylw ar hyn o bryd.

Fe wnes i ddarparu tystiolaeth ysgrifenedig ar gyfer yr adroddiad a gomisiynwyd gan yr EHRC ynghylch integreiddio cyfreithiol i'r CCUHP, adroddiad a gyhoeddwyd ym mis Mawrth 2019.² Daeth yr adroddiad hwnnw i'r casgliad bod y Mesur wedi gwreiddio CCUHP yn y gwaith o lunio polisi yng Nghymru trwy ddyletswydd sylw dyledus, a hefyd trwy gynyddu ymwybyddiaeth o hawliau plant a'u gwelededd ar draws y Llywodraeth. Byddwn i'n cytuno â'r casgliad hwn, ond rwy'n rhannu'r pryderon nad yw hyn wedi arwain at "arfer da cyson" oherwydd bod "CRIA yn cael eu cymhwysu'n anwastad". Byddaf yn dychwelyd at hyn yn ddiweddarach yn fy nhystiolaeth ym mhwynt 6 isod.

Yng nghyswllt cyllidebu, rhoddais dystiolaeth ysgrifenedig³ a llafar⁴ manwl i'r Ymchwiliad ar y cyd gan dri o bwyllgorau'r Cynulliad ynghylch cyllidebau ac asesiadau effaith. Fel rhan o'r dystiolaeth honno fe nodais fy mhryderon ynghylch diffyg ystyriaeth i hawliau plant fel mater o drefn yn y broses o bennu cyllideb, oedd wedi arwain at benderfyniadau i dorri rhai llinellau cyllideb heb ddealltwriaeth wirioneddol o'r hyn roedd y gyllideb honno'n ei ddarparu a'r manteision i blant, nac ystyriaeth chwaith ynghylch a oes unrhyw linellau cyllideb yn gorgyffwrdd neu'n gadael bylchau lle mae un adran yn rhagdybio y bydd un arall yn delio gyda'r ddarpariaeth honno. Rhai enghreifftiau o hyn yw grantiau gwisg ysgol a chyllid ar gyfer dysgwyr o dan anfantais, ac arian ar gyfer Rhaglen Graidd Cyswllt Ysgol Cymru Gyfan (SchoolBeat) a ddarparwyd ar y cyd â'r Heddlu. Er fy mod i'n falch bod dylanwad fy swyddfa a'r Pwyllgor hwn, yn ogystal ag eraill, wedi llwyddo i wyrddroi'r penderfyniadau

¹ <https://www.childcomwales.org.uk/wp-content/uploads/2018/09/Annual-Report-2017-18.pdf> tudalennau 35-39

² Hoffman ac O'Neill 'The impact of legal integration of the UN Convention on the Rights of the Child in Wales' https://www.equalityhumanrights.com/sites/default/files/the_impact_of_legal_integration_of_the_un_convention_on_the_rights_of_the_child_in_wales_eng.pdf

³ <http://www.senedd.assembly.wales/documents/s80336/Written%20evidence%20Childrens%20Commissioner%20for%20Wales%20-%20Impact%20assessments%20in%20relation%20to%20the%20draft%20bu.pdf>

⁴ <http://senedd.assembly.wales/ieListDocument.aspx?Cd=440&WId=3998&Ver=4>

hynny, byddai CRIA manwl wedi gallu nodi'r meysydd hynny lle roedd gorgyffwrdd cyn i'r penderfyniadau cyllideb gael eu cyhoeddi.

Rwy'n croesawu'r adroddiad ar y cyd gan y pwyllgorau yn dilyn y craffu hwn, ond cefais fy siomi wrth nodi ymateb y Llywodraeth i'r adroddiad hwnnw, fel y nodwyd yn fy ngohebiaeth ddilynol o fis Mehefin 2019⁵. Ymddengys mai barn y Llywodraeth yw y byddai cyhoeddi asesiadau effaith mewn man canolog yn achosi dryswch os ydynt eisoes wedi'u cyhoeddi yng nghyswllt penderfyniadau polisi unigol. Nid yn unig mae hyn yn ddiffygiol o ran tryloywder, nid yw chwaith yn ymdrin â mater ehangach cyfuno penderfyniadau polisi unigol i'w hystyried *ar y cyd* yn hytrach nag ochr yn ochr yn unig. Carwn nodi hefyd fod fy swyddfa'n dal heb weld cysondeb a thryloywder wrth gyhoeddi'r asesiadau effaith hyn yng nghyswllt penderfyniadau polisi unigol, yn arbennig adeg ymgynghori â'r cyhoedd.

Rwyf i fod i gwrdd â'r Gweinidog Cyllid ar 23 Medi 2019 cyn i gyllideb eleni gael ei chyhoeddi. Rwy'n deall bod dull gweithredu gwahanol, trawslywodraethol yn cael ei ddefnyddio wrth bennu'r gyllideb eleni, ac rwy'n edrych ymlaen at glywed mwy am hynny pan fyddwn ni'n cwrdd. Bydda i'n fwy na pharod i ddychwelyd at hyn yn y dystiolaeth lafar naill ai ar gyfer yr ymchwiliad hwn neu wrth graffu ymhellach ar y gyllideb yn ddiweddarach yn y flwyddyn.

Un agwedd allweddol ar weithredu CCUHP yw meddu ar sefydliad hawliau dynol annibynnol sy'n gallu galw deiliaid dyletswydd i gyfrif; dyma'r sylfaen ar gyfer creu fy rôl. Yn ystod haf 2019 cynhaliodd Llywodraeth Cymru ymgynghoriad â chyrrff cyhoeddus a ariannir, ynghylch newid y ffyrdd o ddarparu cyllid (Ymgynghoriad ar Orchymyn Newid Deddf Llywodraeth Cymru 2006 (Cynigion Cyllideb a Chyrrff Dynodedig)). Roedd y cynnig yn cynnwys newidiadau i sut byddai cyllid yn cael ei dynnu i lawr o gronfeydd y Llywodraeth a'r sefydliad, yn bennaf yn ein hachos ni er mwyn i mi fedru defnyddio fy mhwerau ar unrhyw adeg.

Fel Swyddog Cyfrifyddu sy'n derbyn arian cyhoeddus, nid oeddwn yn gwrthwynebu cynlluniau yn y ddogfen ymgynghori er mwyn "symleiddio systemau, gwella cysondeb a thryloywder cyllid Llywodraeth Cymru a darparu atebolrwydd cliriach i'r Cynulliad ac i'r cyhoedd." Serch hynny, cododd y diffyg manylion o fewn yr ymgynghoriad ynghylch unrhyw brosesau newydd bryderon ynghylch goblygiadau – neu o bosib ganlyniadau anfwriadol – y newidiadau hyn ar statws annibynnol fy swydd.

Er enghraifft, yn fy ymateb i'r ymgynghoriad fe godais bryderon y gallai'r anallu i gadw cronfeydd olygu bod rhaid i'm swyddfa gyflwyno cais ffurfiol i'r Llywodraeth am gyllid petawn i'n bwriadu defnyddio fy mhwerau i adolygu swyddogaethau'r Llywodraeth. Rwyf fi, a Chomisiynwyr eraill Cymru, yn disgwyl am ganlyniadau'r ymgynghoriad.

Mae Egwyddorion Paris⁶ – sy'n sefydlu'r isafswm safonau gofynnol ar gyfer gweithrediad effeithiol ac annibyniaeth sefydliadau hawliau dynol – yn gofyn bod sefydliad cenedlaethol fel Comisiynydd Plant Cymru:

⁵ <http://www.senedd.assembly.wales/documents/s90681/CYPE5-21-19%20-%20Paper%20%20-%20Childrens%20Commissioner%20for%20Wales.pdf>

⁶ https://www.equalityhumanrights.com/sites/default/files/paris_principles.pdf

“Yn gorfod bod â seilwaith sy’n addas ar gyfer cynnal ei weithgareddau’n ddirwysr, yn arbennig cyllid digonol. Diben y cyllid hwn ddylai fod ei alluogi i feddu ar ei staff a’i safle ei hun, er mwyn bod yn annibynnol ar y Llywodraeth a heb fod yn destun rheolaeth ariannol a allai effeithio ar ei annibyniaeth.”

Mae Llywodraeth Cymru, sy’n unig ffynhonnell refeniw ers i’r corff hwn gael ei sefydlu yn 2001, (gan gynnwys y cyn-Brif Weinidog) wedi bod yn eglur gyda phob un o ddeiliaid y swydd na ddylai fod – ac na fu, hyd yma – unrhyw ymyrraeth â sut rydym ni’n pennu ein blaenoriaethau a’n gweithgareddau. Hoffwn gydnabod nad wyf hyd yma wedi profi unrhyw ymyrraeth gan y Llywodraeth o ran sut rwy’n gwneud fy ngwaith. Serch hynny, arweiniodd yr ymgynghoriad diweddar hwn fi i godi rhai pryderon ynghylch y mater yma gyda’r Llywodraeth.

Ni ddylai fod “gradd briodol o annibyniaeth ar Weinidogion Cymru”, fel yr oedd y ddogfen ymgynghori ar y cyllidebau yn awgrymu; yn hytrach dylai’r sefydliad hawliau dynol cenedlaethol hwn gael ei drin fel un sy’n gwbl annibynnol ar y Llywodraeth a Gweinidogion Cymru. Fel arall, mae perygl y gallai’r union gyrff cyhoeddus y sefydlwyd y swydd hon i fwrw golwg drostynt a’u herio gyfyngu ar ddeilydd y swydd hon. Nodaf farn y Prif Weinidog blaenorol, pan godwyd y mater hwn gydag ef o’r blaen, sef na fu problem o ran annibyniaeth erioed, ac felly nad oedd yn barnu bod hynny’n flaenoriaeth. Er fy mod i’n cydnabod na fu problem, nid oedd unrhyw fesurau ffurfiol i ddiogelu statws rôl y Comisiynydd petai agwedd wahanol gan unrhyw Lywodraeth yn y dyfodol.

Penodir Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru; yr ochr ddeddfwriaethol yn hytrach na’r weithrediaeth. Mae hynny’n caniatáu annibyniaeth lwyr, ond hefyd gyfleoedd rheolaidd i graffu ar y gyllideb a gwaith dylanwadu. Carwn annog y Pwyllgor i ystyried a yw’r Ymchwiliad hwn yn gyfle i awgrymu newidiadau mewn perthynas â’r rôl i ddiogelu ac amddiffyn ei hannibyniaeth, ac osgoi canlyniadau anfwriadol datblygiadau diweddaraf y Llywodraeth. Mae hwn yn fater a godais o’r blaen, er enghraifft mewn ymateb i adolygiad Shooter o swyddogaethau fy swyddfa.⁷ Roedd fy ymateb i’r adolygiad hwnnw yn awgrymu ehangu fy nghylch gorchwyl i bob mater sy’n effeithio ar fywydau plant, nid dim ond meysydd sydd wedi’u datganoli, gan na ellir rhannu profiadau plant yn dwt yn faterion sydd wedi’u datganoli a rhai heb eu datganoli.

I grynhoi, mae bodolaeth y Mesur yn bendant wedi bod yn gam cadarnhaol tuag at gyflwyno hawliau plant i drafodaeth llunwyr polisi a phenderfyniadau. Fodd bynnag, nid wyf yn sicr eto bod hynny wedi’i wreiddio’n ddigonol ar draws y Llywodraeth, na bod y mesurau gweithredu cyffredinol, gan gynnwys cyllidebu ar gyfer plant, wedi symud ymlaen yn ddigonol nes digwydd fel mater o drefn ym mhob adran. Mae hyn yn arwain ymlaen at y cwestiwn nesaf lle rwy’n ystyried i ba raddau mae’r Mesur yn gysylltiedig â gwell canlyniadau i blant.

2. Tystiolaeth ynghylch a yw’r Mesur wedi arwain at well canlyniadau i blant a phobl ifanc

Rwy’n credu bod bodolaeth y Mesur a’r disgwrs ynghylch hawliau plant o ganlyniad wedi helpu i baratoi’r ffordd ar gyfer polisiâu fel dileu amddiffyniad cosb resymol, sy’n mynd trwy’r Cynulliad ar hyn o bryd. Mae bwriad polisi a’r dogfennau ategol ar gyfer y Bil Plant (Diddymu Amddiffyniad Cosb

⁷ <https://www.childcomwales.org.uk/wp-content/uploads/2016/04/Response-to-CCFW-Independent-Review.pdf>

Resymol)(Cymru) wedi'u fframio'n eglur gan hawliau plant, ac roedd y dystiolaeth a gafwyd gan y Pwyllgor hwn yng Nghyfnod 1 yn adlewyrchu pwysigrwydd y Bil o ran cynnal hawliau plant i gael amddiffyniad a bywyd teuluol diogel, a symud hynny ymlaen.

Mae'n rhy gynnar i nodi a fydd hynny'n digwydd yn ymarferol, wrth gwrs, er fy mod i'n nodi argymhelliad y Pwyllgor hwn i gytuno ag egwyddorion cyffredinol y Bil. Dyma'r math o bolisi a fydd yn elwa o werthusiad dilynol, fel yr argymhellwyd yn yr adroddiad Cyfnod 1, er mwyn asesu a dadansoddi beth sy'n gweithio i wella canlyniadau plant. Mae bodolaeth y Mesur a'i effaith ar bolisiau a chanllawiau yn cael ei weld yn araf, ac rwy'n cydnabod bod newid agweddu a meddylfryd yn cymryd amser, ond byddwn i'n dadlau bod y Mesur eisoes wedi gwneud hyn i ryw raddau yng nghyfnod pennu'r polisi. Rwy'n llai sicr o'r newid, neu nid wyf wedi ei weld mor amlwg eto yng nghyswllt canlyniadau i blant, ac mae'n bosibl bod modd egluro hynny yn sgîl y diffyg ffocws ar gyflawni canlyniadau yn y Mesur ei hun na'r Cynllun fel y mae ar hyn o bryd.

Meysydd eraill perthnasol a fyddai'n elwa o graffu parhaus o'r fath fyddai'r Ddeddf Anghenion Dysgu Ychwanegol a Thribiwnlys Addysg (Cymru) a chynigion newydd y cwricwlwm. Nid yw'r naill na'r llall o'r rhain mewn grym eto, ond maent yn enghreifftiau amlwg o bolisiau penodol i blant a *ddylai* gael eu gwreiddio mewn hawliau ac arwain at wella canlyniadau.

Mae'n aneglur i mi ar hyn o bryd a yw Llywodraeth Cymru'n monitro canlyniadau penderfyniadau polisi i blant, neu sut mae'n gwneud hynny. Bydd llawer CRIA yn argymhell adolygiad ar ôl blwyddyn i fonitro cynnydd yn erbyn y rhagdybiaethau a wnaed adeg datblygu'r polisi, ond ni allaf gofio gweld CRIA wedi'i gyhoeddi a ddiweddarwyd fel hyn.

Gofynnodd fy adborth ar Gynllun Hawliau Plant diwygiedig drafft, ym mis Mai 2019, i swyddogion y Llywodraeth sut byddai cynllun diwygiedig yn symud y ffocws o ddata rhifol i fonitro canlyniadau, ac a oedd modd cynnwys targedau neu nodau i geisio cynnydd, neu beidio. Hwn oedd un o'r prif nodau a bennwyd yn eu Hadroddiad Cydymffurfio yn 2018. Ceir rhagor o fanylion am hyn ym mhwynt 7 isod.

Mae Adran 6 o'r Mesur yn caniatáu i'r Llywodraeth wneud newidiadau i ddeddfwriaeth os yw'n "dod i'r casgliad y byddai'n dymunol, at ddiben cyflawni hawliau a rhwymedigaethau CCUHP yn well neu ymhellach". Fodd bynnag, mae geiriad yr Adran hon yn golygu na chaiff y Llywodraeth wneud hynny ond os yw eisoes wedi dod i'r casgliad yn eu hadroddiad eu hunain, gan gynnwys yr Adroddiad Cydymffurfio, y byddai'n werth gwneud hynny. Nid yw'r Adroddiad Cydymffurfio wedi ystyried meysydd polisi unigol yn y gorffennol, ac nid wyf wedi gweld newidiadau posibl i'r gyfraith yn deillio o adroddiad o'r fath. Rhagdybir yn aml, ar gam, y byddai Adran 6 yn caniatáu i eraill, gan fy nghynnwys i, awgrymu newidiadau i gyfreithiau, fel y byddaf yn gwneud trwy argymhellion fy adroddiadau polisi thematig a'm Hadroddiad Blyneddol. Er bod rhyddid i unrhyw berson gynnal adolygiad barnwrol o sut mae'r Llywodraeth yn ymarfer dyletswydd sylw dyledus wrth greu neu addasu polisiau, nid yw honno'n broses gyflym na syml. Cafodd Adran 6 ei hystyried yn llwyr ar gyfer cyflwyno syniadau o'r fath, ond nid yw ei geiriad presennol yn golygu ei bod yn arbennig o agored i gyflawni newid polisi a allai arwain at well canlyniadau i blant. Ar hyn o bryd mae hynny'n golygu bod bwlbch posibl yn atebolrwydd llunio polisiau yng nghyswllt plant a phobl ifanc; gwaethygir hynny gan ddiffyg dyletswydd sy'n gyffredinol berthnasol i gyrff cyhoeddus mewn perthynas â hawliau plant. Byddaf yn rhoi sylw mwy manwl i hyn ym mhwynt 4 isod.

3. A yw'r dyletswyddau sy'n rhan o'r Mesur wedi cael eu gwreiddio'n effeithiol ar draws portffolios a pholisïau Llywodraeth Cymru

Er gwaethaf galwadau i wneud hynny, mae'r Llywodraeth wedi colli cyfle i bortreadu ei hymrwymiad absoliwt i hawliau plant trwy hepgor hynny o *Ffyniant i Bawb*⁸, nad yw'n cyfeirio'n agored at hawliau plant o dan CCUHP. Pan gyflwynir polisiau neu ymgynghoriadau, cyfeirir wedyn at y strategaeth hon fel y rheswm gwreiddiol neu'r cefndir ar gyfer cyflwyno darnau penodol o waith. Gwaetha'r modd, yn absenoldeb cysylltiadau clir â hawliau plant ar hyd y strategaeth hon, nid yw'r polisiau dilynol o ganlyniad wedi'u seilio ar ddull gweithredu seiliedig ar hawliau plant. Yr enghraifft gliriaf o hyn, o bell ffordd, fyddai telerau'r Cynnig Gofal Plant, a bydd y pwyllgor yn gyfarwydd iawn â'm galwadau ynghylch y diffyg ystyriaeth i hawliau plant a dyletswyddau cydraddoldeb wrth symud y polisi hwnnw ymlaen⁹.

Nid yw Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru), sy'n cael lle amlwg mewn llawer o strategaethau gan gynnwys Ffyniant i Bawb, yn cynnwys unrhyw gyfeiriad at hawliau dynol ar ei hwyneb. Mae'r canllawiau statudol sy'n cyd-fynd â'r Ddeddf yn nodi bod ei hegwyddorion yn "cefnogi" ymrwymadau sydd eisoes yn bodoli i'r iaith Gymraeg, cydraddoldeb a CCUHP. Mae swyddfeydd y Comisiynydd Plant a Chomisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol wedi datblygu adnoddau sy'n dangos sut mae'r ddwy elfen yn cydweddu â'i gilydd¹⁰. Er bod hyn wedi dangos sut mae dull gweithredu seiliedig ar hawliau plant yn cefnogi cynnydd tuag at nodau llesiant, nid yw'n golygu bod modd i'r egwyddorion llesiant ddisodli hawliau plant, gan fod yr iaith a'r cwmpas yn gwbl wahanol. Mae llesiant yn cwmpasu pob oed ac nid yw'n diogelu hawliau cynhenid plant yn yr un modd â dull gweithredu unigryw seiliedig ar hawliau plant.

Oherwydd bod dyletswydd sylw dyledus yn y Mesur *dylai* hawliau plant gael eu gwreiddio a'u hystyried o'r cychwyn cyntaf wrth ddatblygu polisi. Fodd bynnag, mae'r arfer o gwblhau CRIA tua diwedd y cyfnod datblygu, i adlewyrchu penderfyniadau a wnaed eisoes, yn ddigon cyffredin, ac mae'n golygu bod hawliau, mewn gwirionedd, yn cael eu ffitio o amgylch y penderfyniadau, yn hytrach na chael eu defnyddio i yrru datblygiad a bwriad polisiau.

Rwyf wedi galw droeon ar y Llywodraeth, trwy adroddiadau ysgrifenedig ac mewn cyfarfodydd wyneb yn wyneb, i gyflwyno is-Bwyllgor Cabinet i ystyried materion plant. Trafodais hyn ddiwethaf gyda Phrif Weinidog presennol Cymru ym mis Ionawr 2019; er ei fod yn dal heb fwriadu sefydlu is-bwyllgor penodol, roedd yn cynnig cyflwyno trafodaethau cabinet 'thematig' ar bolisiau neu bynciau penodol, am yn ail â chyfarfodydd fformat rheolaidd y Cabinet, fel bod modd trafod ar draws y llywodraeth. Roedd cynnig y gellid o bosibl wahodd rhai o'r tu allan i gyfarfodydd o'r fath, gan gynnwys fy swyddfa innau, ond ni chefais wahoddiad hyd yma.

Digwyddodd y trafodaethau hyn ar adeg pan oeddwn i'n rhwystredig ynghylch y diffyg 'cydlynw' ar draws y Llywodraeth ar faterion plant. Er bod swydd benodol i Weinidog i'w chroesawu, bydd

⁸ <https://gweddiill.gov.wales/docs/strategies/170919-prosperity-for-all-en.pdf>

⁹

<http://senedd.assembly.wales/documents/s75785/CCF%2002%20Childrens%20Commissioner%20for%20Wales.pdf>

¹⁰ <https://www.childcomwales.org.uk/resources/childrens-rights-approach/future-fit-children/>

materion perthnasol i blant yn y rhan fwyaf o bortffolios. Rwy'n cwrdd â nifer o weinidogion yn flynyddol o leiaf, gan gynnwys y Gweinidogion Addysg, Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol, a Thrafnidiaeth. Rwy'n cwrdd â'r Dirprwy Weinidog bob chwarter, pryd y cawn ni gyfle i drafod yn fanwl y materion mwyaf cyfredol, ac mae ymdrechion yn parhau i sicrhau cyfarfod ar y cyd â'r Gweinidog Iechyd. Mae'r cyfarfodydd gyda'r Dirprwy Weinidog yn parhau am awr gyfan bob chwarter.

Rwyf wedi gorfod codi materion megis Dewis Addysgu Gartref, opsiynau llety diogel ar gyfer pobl ifanc ag anghenion cymhleth a chefnogaeth ar gyfer iechyd a llesiant plant gyda Gweinidogion, Prif Weinidog Cymru, Pennaeth Swyddfa'r Cabinet a'r Ysgrifennydd Parhaol, er mwyn dod ag adrannau a swyddogion ynghyd. Ddwywaith yn ystod y flwyddyn ddiwethaf rwyf wedi trefnu cyfarfodydd rhwng swyddogion uwch o wahanol adrannau i geisio sicrhau cynnydd mewn cynlluniau amlddisgyblaeth ar gyfer llety preswyl i blant ag anghenion cymhleth o ran iechyd meddwl a gofal cymdeithasol.

Rwy'n falch bod y Gweinidogion Iechyd ac Addysg bellach yn cynnal grŵp Cyngori Gweinidogol ar y cyd ynghylch Dull Ysgol Gyfan o ymdrin â llesiant, ond dilynodd hynny flwyddyn o waith dylanwadu, gan gynnwys cyfarfod ar y cyd â'r dau weinidog lle dywedwyd nad oeddent yn cydnabod y problemau o ran diffyg gwaith ar y cyd yr oeddwn yn eu codi. Rwy'n ymwybodol bod y Gweinidog Addysg hwn wedi mynegi'r farn honno hefyd mewn tystiolaeth lafar i'r Pwyllgor fel rhan o'r ymchwiliad *Cadernid Meddwl*. Yn absenoldeb strwythurau ffurfiol i ddod â'r trafodaethau hyn ynghyd, nid wyf yn sicr y byddant yn digwydd yn awtomatig. Er y byddaf yn parhau i wneud hynny os ymddengys bod galw, ni ddylai fod angen i mi alw cyfarfodydd er mwyn i'r adrannau a'r Gweinidogion hyn weithio gyda'i gilydd.

I grynhoi, nid ymddengys bod y Mesur wedi'i wreiddio'n llawn ar draws y Llywodraeth; mae meysydd eraill oddi mewn i'r ymateb hwn lle rwy'n awgrymu ffyrdd posibl o gyflawni hynny, ond mewn perthynas â'r pwynt penodol hwn rwy'n credu mai mecanwaith neu ystod o fecanweithiau sy'n cynnwys rhwydweithiau neu bwyllgorau cabinet fydd yr unig ffordd o sicrhau bod hyn yn digwydd yn effeithiol ac fel mater o drefn. Rwy'n croesawu'r ymdrechion sy'n cael eu gwneud, er enghraifft, i drafod materion a godwyd yn amlwg, fel y polisiau a enwir yma a phynciau ehangach fel y gyllideb, ond nid yw'r Mesur ei hun yn sicrhau y bydd hyn yn digwydd fel mater o drefn yn y dyfodol.

4. I ba raddau mae Llywodraeth Cymru wedi ceisio sicrhau bod ei dyletswyddau fel rhan o'r Mesur yn cael eu trosi i waith y cyrff cyhoeddus y mae'n eu hariannu, gan gynnwys awdurdodau lleol a chyrrff GIG

Ar hyn o bryd, nid yw dyletswydd sylw dyledus yn berthnasol i holl gyrff cyhoeddus Cymru. Trwy ymdrechion llobio a thrwy gefnogaeth sylweddol gan y Pwyllgor hwn, ychwanegwyd dyletswyddau tebyg at Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014, a Deddf Anghenion Dysgu Ychwanegol a Thribiwnlys Addysg (Cymru) 2018 er mwyn gwreiddio hawliau yn y cyfreithiau y bydd cyrff cyhoeddus yn eu cymhwyso, er lles plant ledled Cymru. Ar y ddau achlysur roedd hyn yn galw am dablau newidiadau gan nad oedd y Llywodraeth yn barod i ychwanegu'r dyletswyddau at y Biliau drafft. Y Bil Cwricwlwm ac Asesu sydd ar droed fydd y darn nesaf perthnasol o ddeddfwriaeth benodol i blant, lle byddai'n gwbl synhwyrol cynnwys dyletswydd sylw dyledus. Byddai hynny'n golygu ei fod yn cyfateb i'r cynigion ADY ac yn osgoi creu sefyllfa lle mae gan rai plant a phobl ifanc

ddarpariaethau CCUHP yn neddfwriaeth eu gwlad ynghylch eu haddysg, ond nad yw hynny'n wir am eraill. Byddai'r cam hwn hefyd yn golygu bod Cymru yn arweinydd rhyngwladol o ran yr hawliau a brofir yn amgylchedd yr ysgol. Rwyf wedi trafod hyn yn hir gyda swyddogion polisi a'r Gweinidog Addysg, ac wedi cyflwyno papurau manwl ac ymatebion ymgynghori arno. Mae fy mhapur safbwynt a gyhoeddwyd i'w ganfod yma¹¹ac mae'n cyflwyno dadl glir, gydlynus o blaid manteision gwreiddio hawliau yn y cwricwlwm i'n holl ddysgwyr.

Yn 2018 fe gyflwynais bapur i swyddogion o'r Gangen Plant (fy nghanen gyswilt yn y Llywodraeth) ar ymgorffori CCUHP ymhellach i gyfraith Cymru, yn dilyn trafodaethau ar hynny gyda'r Gweinidog Plant a Gofal Cymdeithasol ar y pryd yn ein cyfarfodydd chwarterol. Ar yr adeg honno, cyhoeddodd Arweinydd y Tŷ ar y pryd fod bwriad i gomisiynu ymchwil ar yr ystod o gytuniadau sy'n berthnasol i Gymru a lefelau uniongyrchol ac anuniongyrchol eu hymgorffori, gyda golwg ar archwilio estyniadau posibl, ac mae fy swyddfa'n cael ei chynrychioli ar grŵp llywio ar gyfer y gwaith hwn. Dylai'r gwaith hwn gynnwys ystyried estyn y Mesur er mwyn cyflawni hawliau plant yn fwy. Yn absenoldeb dyletswydd sylw dyledus ehangach mae'n dal yn hanfodol ychwanegu dyletswyddau at y Deddfau perthnasol er mwyn trosi'r Confensiwn yn ffyrdd uniongyrchol berthnasol o weithredu a gwreiddio hawliau ar gyfer plant yn eu bywydau beunyddiol.

At ei gilydd, byddwn i'n ffafrio ymgorffori CCUHP yn fwy trwy osod dyletswydd ar bob corff cyhoeddus i weithredu'n unol â CCUHP wrth gyflawni eu dyletswyddau. Mae fy rôl innau yn gofyn fy mod yn rhoi sylw i CCUHP wrth gyflawni fy swyddogaethau¹¹.

Er bod y Mesur yn gam pwysig ymlaen, nid yw'n gyfystyr ag ymgorffori CCUHP yn llawn ac yn uniongyrchol. Mae hynny'n golygu nad oes modd i aelodau o'r cyhoedd, gan gynnwys plant, herio'n uniongyrchol am dorri eu hawliau o dan CCUHP.

Yr enghraifft agosaf ar lefel y Deyrnas Unedig yw Deddf Hawliau Dynol 1998 (HRA), lle mae'n rhaid i gyrrff weithredu'n unol â'r hawliau y mae'n eu cyflwyno'n uniongyrchol o dan y gyfraith. Gall unigolyn/person gyflwyno achos yn erbyn corff am dorri hawl benodol o dan y Ddeddf honno.

Dylai bodolaeth dyletswydd gyfreithiol a gallu i herio ynddo'i hun fod yn ddigon i newid diwylliant a dulliau o ymdrin â pholisi. Nid mater o gynyddu nifer/amlder yr heriau cyfreithiol gwirioneddol yw ymgorffori uniongyrchol llawn, ond gwreiddio'r dyletswyddau mewn polisi ac ymarfer, fel nad oes rhaid i bobl gyflwyno heriau o'r fath.

Bydd llysoedd Cymru a Lloegr eisoes yn cyfeirio at erthyglau perthnasol CCUHP wrth ddelio gydag achosion HRA, ond ni allant ddyfarnu'n uniongyrchol ar achos o dorri CCUHP oherwydd diffyg ymgorffori. Yn y pen pellaf un gellir datgan bod cyfreithiau penodol yn "anghlyd" â'r HRA, gan ddefnyddio achos. Yng Nghymru, mae hynny'n beth prin iawn, ond mae'n llawer cryfach nag adran 6 gyfredol y Mesur, na fydd yn caniatáu i Lywodraeth Cymru wyrdroi neu ddiwygio cyfraith Cymru ond os yw'r Llywodraeth ei hun wedi dod i gasgliad trwy adroddiad sy'n nodi bod y gyfraith honno'n annigonol.

¹⁰ <https://www.childcomwales.org.uk/wp-content/uploads/2018/11/CCFW-Children-Rights-and-Curriculum-Reform-Position-Paper-2018.pdf>

Mae Deddf Cydraddoldeb 2010 yn mabwysiadu agwedd at gydymffurfio ac adrodd a all fod yn fwy beichus i lywodraethau oherwydd y gofynion monitro parhaus, felly mae ymgorffori uniongyrchol mewn gwirionedd yn llai o faich yn yr ystyr honno.

Mae Deddf Cymru 2017 yn cyflwyno'r amheuon ynghylch cysylltiadau rhyngwladol, ond nid yw Llywodraeth Cymru yn cael ei hatal rhag "parchu a gweithredu rhwymedigaethau rhyngwladol, rhwymedigaethau o dan y Confensiwn Hawliau Dynol a rhwymedigaethau o dan gyfraith yr UE"¹². Dylid nodi bod Llywodraeth yr Alban yn bwriadu ymgorffori CCUHP yn llawn i gyfraith yr Alban, a'u bod wedi ymgynghori ar y cynigion hynny'n ddiweddar.

Goblygiadau ymarferol ymgorffori pellach

- Mae'n cyflwyno neges glir ar statws plant, gan arwain at newid diwylliant
- Mae'n berthnasol i bob person proffesiynol, nid gweinidogion yn unig
- Mae'n creu'r posibilrwydd o ddefnyddio CCUHP wrth ymgyfreitha
- Mae CCUHP yn caniatáu ar gyfer gwireddu cynyddol
- Mae'n galluogi atebolrwydd o safbwynt hawliau dynol plant

Yn absenoldeb dyletswydd ragweithiol ar gyrff cyhoeddus, gan gynnwys awdurdodau lleol a chyrrff iechyd, fe gyhoeddais *Y Ffordd Gywir*¹³, canllaw ymarferol i roi dull gweithredu seiliedig ar hawliau plant ar waith. Ers 2016 rwyf wedi cyhoeddi cyfres o adnoddau, gan gynnwys canllaw penodol ar gyfer lleoliadau addysg, a dogfennau rhyngweithiol sy'n caniatáu i sefydliadau hunanasesu eu cynnydd mewn perthynas â hawliau plant. Mae'r holl ddeunyddiau'n cynnwys enghreifftiau ymarferol a chynghor ynghylch sut gallai hyn edrych ym mhob sefydliad a sut mae sefydliadau eraill wedi llwyddo i gynnwys plant a hawliau plant yn eu gwaith o ddydd i ddydd. Ar ben hynny, mae fy adroddiadau thematig fel adolygiad *Bywydau Llawn*¹⁴ o fynediad i gadeiriau olwyn mewn ysgolion ac adroddiad *Paid dal yn ôl*, oedd yn edrych ar gefnogaeth bontio i bobl ifanc ag anabledd dysgu, yn cynnwys enghreifftiau cymwysedig o sut gallai dull gweithredu seiliedig ar hawliau plant estyn gwaith cyrrff cyhoeddus sy'n rhyngweithio â'r bobl ifanc hyn. Rwyf hefyd wedi sefydlu seminar flynyddol ar gyfer holl gyrff iechyd Cymru, sy'n sbarduno cynnydd a chystadleuaeth iach rhwng y cyrrff hynny, i wreiddio a rhoi ar waith ddull gweithredu seiliedig ar hawliau plant yn eu gwaith. Yn enghraifft o'r gwaith hwn, mae Bwrdd Iechyd Prifysgol Bae Abertawe wedi gweithio gyda'u Bwrdd Ieuencid i wneud newidiadau ymarferol arwyddocaol i'w darpariaeth a hefyd wedi rhoi newid systemig ar waith yn achos y model gwasanaeth. Mae hyn wedi arwain at effeithiau amlwg ar fywydau plant unigol, y mae'r Bwrdd yn eu gwerthuso trwy hanesion cleifion. Mae pob bwrdd iechyd a bron pob ymddiriedolaeth iechyd naill ai wedi cymryd camau at roi dull gweithredu seiliedig ar hawliau plant ar waith, neu wedi ymrwymo i wneud hynny.

Yn estyniad i hyn, rwyf hefyd wedi cynnig hyfforddiant a chefnogaeth i ystod o sefydliadau, gan gynnwys y Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus yn Wrecsam a Bro Morgannwg, ac mae hynny wedi arwain at newidiadau, gan gynnwys ymwneud mwy systematig i blant a phobl ifanc â gwaith y cyrrff hynny. Mae Cyngor Wrecsam wedi bod yn datblygu dulliau gweithredu systematig mewn sawl adran, gan gynnwys y gwasanaethau cymdeithasol ac addysg, ac enghraifft gynnar o hynny oedd lansio mynediad llawer mwy hwylus i blant i'r system gwynion.

¹² <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2017/4/schedule/1/enacted>

¹³ <https://www.childcomwales.org.uk/wp-content/uploads/2017/04/The-Right-Way.pdf>

¹⁴ <https://www.childcomwales.org.uk/wp-content/uploads/2018/03/Full-Lives-Equal-Access.pdf>

Heddlu De Cymru fydd yr awdurdod heddlu cyntaf i fabwysiadu fy 'Ffordd Gywir', a gwreiddio dull gweithredu seiliedig ar hawliau plant ar draws y gwasanaeth. Gyda chefnogaeth gan fy swyddfa, maen nhw'n gweithio gyda phlant ar siarter hawliau plant, ac maent wedi cynnwys Ymgysylltu â Phlant a Phobl Ifanc fel un o amcanion y Cynllun Cydraddoldeb ar y Cyd, gan ddyrannu rolau arweinyddiaeth i yrru eu dull gweithredu seiliedig ar hawliau plant, a datblygu strategaeth, gweithgor a chynllun cyflawni.

Dyma rai enghreifftiau'n unig o sefydliadau cyhoeddus mawr y mae fy swyddfa'n eu cefnogi i roi dull gweithredu seiliedig ar hawliau plant ar waith. Rwy'n dal i hybu dull gweithredu seiliedig ar hawliau plant mewn dau draean o ysgolion cynradd, yn ogystal â mwy na chant o ysgolion uwchradd, trwy fy nghynlluniau llysgenhadon, sy'n cynnwys hyfforddiant i blant ac athrawon.

Er bod yr ymdrechion hyn yn hybu newid diwylliant pwysig, nid ydynt yn cynnwys mesurau ffurfiol i alw'r cyrff hyn i gyfrif, ac mae cynnydd yn fregus, ac yn gallu cael ei golli wrth i arweinwyr newid. Ar ben hynny, byddwn i'n croesawu gweld y Llywodraeth yn mabwysiadu'r Ffordd Gywir yn ffurfiol ar draws ei gwaith, i ddangos yr ymrwymiad parhaus hwnnw a'r arweinyddiaeth honno mewn perthynas â hawliau plant. Er bod rhai dogfennau fel Adroddiad Cydymffurfio 2018 wedi defnyddio'r egwyddorion yn strwythur amlinellol, rwy'n credu y bydd mabwysiadu'r dull hwn yn ffurfiol yn rhoi cyfle i swyddogion hyrwyddo hawliau plant ar draws y llywodraeth a symud y tu hwnt i gydnabod hawliau at ddull gweithredu gwirioneddol ymgorfforedig lle mae hawliau plant yn ganolog i lunio polisi.

Mae wedi bod yn destun balchder cenedlaethol mawr bod Cymru wedi arwain y ffordd ar hawliau plant ar draws y Deyrnas Unedig, gyda'r Comisiynydd Plant cyntaf a chyflwyno'r Mesur yn bwyntiau ffocws allweddol. Fodd bynnag, mae rhai o wledydd eraill y Deyrnas Unedig a Thiroedd sy'n Ddibynnol ar y Goron bellach yn cymryd camau ymlaen ar hyn, sef yr Alban a Jersey. Mae'r ddwy awdurdodaeth wedi cymryd y Mesur a'r model sylw dyledus yn fannau cychwyn, ond maent yn ceisio symud y tu hwnt i hynny at ymgorffori CCUHP yn llawn ac yn uniongyrchol. Mewn geiriau eraill, maent yn nodi diffygion posibl model sylw dyledus, gan nad yw'n gofyn yn uniongyrchol bod cyrff yn gweithredu mewn ffordd benodol yn rhagweithiol, a gall fod yn anoddach ei herio. Ar ben hynny, maent yn ceisio sicrhau ei fod yn ofynnol i gyrff cyhoeddus weithredu'n unol â CCUHP, yn hytrach na dangos eu bod wedi ystyried yr hawliau yn unig. Er y byddai hyn mewn egwyddor yn golygu bod modd i unigolion gyflwyno heriau cyfreithiol, nod pennaf dyletswydd o'r fath fyddai *osgoi* her gyfreithiol, trwy fynd ati'n rhagweithiol i fynnu bod cyrff cyhoeddus yn gweithredu fel hyn. Er mwyn i Gymru gadw i fyny â'r datblygiadau hyn, a sicrhau bod plant yng Nghymru yn gallu cael mynediad llawn i'w hawliau gan bob gwasanaeth cyhoeddus, mae rheidrwydd ar y Llywodraeth i ystyried sut mae modd estyn y dyletswyddau presennol yn y fan hon.

5. I ba raddau mae Llywodraeth Cymru wedi gweithredu ei dyletswydd i hybu gwybodaeth a dealltwriaeth o CCUHP ymhlith y cyhoedd, gan gynnwys plant a phobl ifanc

Mae Adran 5 o'r Mesur yn cynnwys dyletswydd ar Weinidogion i "gymryd pa gamau bynnag sy'n briodol i hybu gwybodaeth a dealltwriaeth ymhlith y cyhoedd (gan gynnwys plant) o'r Confensiwn a'r Protocolau."¹⁵

Gofynnodd Arolwg Cenedlaethol Cymru ar gyfer 2017-18 i'r cyfranogwyr a oedden nhw wedi clywed am CCUHP a beth roedden nhw'n deall amdano. Dywedodd 13% eu bod wedi clywed amdano a bod ganddyn nhw syniad gweddol o'r hawliau sydd dan sylw, roedd 21% wedi clywed amdano, ond doedden nhw ddim yn sicr pa hawliau oedd dan sylw, a doedd 65% ddim wedi clywed amdano. Nid oedd 66% o bobl ar aelwydydd lle roedd plentyn o dan 16 oed wedi clywed amdano.

Mae gofyn bod y Llywodraeth yn gwneud CCUHP yn hygyrch ac yn adnabyddus ledled Cymru. Mae hynny'n rhywbeth rwyf finnau'n ei wneud fel mater o drefn ym mhob rhan o'm gwaith, ond mae dyletswydd ar Weinidogion i wneud hynny hefyd. Mae hyn yn hyrwyddo Erthygl 42 o CCUHP. Roedd grŵp ymgynghorol bach yn arfer bodoli ochr yn ochr â'r Grŵp Ymgynghorol ar Hawliau Plant (CRAG) oedd yn ymdrin yn benodol â gwaith Erthygl 42; ond nid yw bellach yn cyfarfod. Mae fy swyddfa wedi awgrymu y dylid ei ailgynnull ar wahanol adegau i gefnogi datblygiad strategaeth gyfathrebu gynhwysfawr, ond ni chafwyd ymateb i'r awgrym hwn. Datblygiad diweddar iawn yw'r buddsoddiad gan Lywodraeth Cymru mewn cynllun cyfathrebu newydd i gefnogi pen-blwydd y Confensiwn ar Hawliau'r Plentyn yn 30 yng Nghymru. Fel rhan o'r gwaith hwn mae'r Llywodraeth wedi denu partneriaid allweddol i gefnogi'r gwaith, gan gynnwys fy swyddfa i. Rwyf wedi cael fy mhlesio gan y dull gweithredu hwn a'r buddsoddiad, a byddaf yn annog y Llywodraeth i barhau â'r dull hwn o weithio er mwyn sicrhau na chollir momentwm.

Mae'r Rheoliadau¹⁶ sy'n llywodraethu fy swyddfa a'm rôl yn gofyn fy mod i'n cymryd camau rhesymol i sicrhau bod plant yn gwybod am y Comisiynydd, lleoliad y swyddfa a ffyrdd o gysylltu â ni. Mae hefyd yn ofynnol fy mod yn creu deunyddiau ar gyfer plant sy'n hygyrch ac yn briodol ar gyfer oed a dewisiadau iaith, a cheisio barn plant er mwyn llywio fy rhaglen waith. Rwy'n gwneud hyn mewn amrywiaeth o ffyrdd, ac rwyf newydd ddiweddar fy ngwefan i sicrhau ei bod yn fwy hygyrch a hwylus i'w defnyddio. Rwyf wedi bod yn estyn cwrdd a chynnwys fy nghynlluniau 'Llysgenhadon'¹⁷ sy'n cefnogi plant a phobl ifanc i ddysgu am eu hawliau a'u gweithredu yn eu hysgol neu eu cymuned. Fel rhan o hyn mae fy nhîm wedi bod yn gweithio ochr yn ochr â phlant ac athrawon i sicrhau bod ein gwaith Llysgenhadon yn hygyrch i blant ag anghenion dysgu ychwanegol a datblygu cyfres o wersi i alluogi plant iau i ddysgu am eu hawliau yn y Cyfnod Sylfaen.

Mae'r Cynllun Llysgenhadon hefyd yn galluogi plant a phobl ifanc i fwydo'n uniongyrchol i'm rhaglen waith. Rhai enghreifftiau o hyn yw'r ddau ymgynghoriad graddfa fawr, gyda degau o filoedd o blant,

¹⁵ <http://www.legislation.gov.uk/mwa/2011/2/section/5>

¹⁶ <http://www.legislation.gov.uk/wsi/2001/2787/regulation/22/made>

¹⁷ <https://www.childcomwales.org.uk/our-schemes/>

sydd wedi pennu fy mlaenoriaethau ar gyfer rhaglenni gwaith olynol, ein hadroddiadau pwysig ar fwlio, *Stori Sam*¹⁸ a'n gwaith *Siarter ar gyfer Newid*¹⁹ ar fynd i'r afael â thlodi plant.

Yn absenoldeb canolbwynt adnoddau wedi'i ddiweddarau ar hawliau plant yn Llywodraeth Cymru – rwy'n ymwybodol bod gwaith bellach yn digwydd i ddiwygio'r safle – rwyf hefyd wedi bod yn datblygu cyfres o adnoddau am ddim a chynnwys ar fy ngwefan, y mae'r rhan fwyaf ohonynt yn gallu cael eu cyrchu trwy Hwb, adnodd y gall athrawon, gweithwyr ieuencid, gweithwyr cyfranogiad ac eraill ei ddefnyddio i helpu plant i ddysgu am eu hawliau, a defnyddio'u hawliau i wneud eu penderfyniadau eu hunain yn lleol. Rwyf wedi estyn yr ystod o adnoddau hygyrch gan ddefnyddio iaith Arwyddion Prydain (BSL) a symbolau Widget, yn dilyn adborth gan blant a'u hathrawon. Mae fy holl adnoddau ar gael yn ddwyieithog. Ar ben hynny, eleni rwyf wedi lansio bathodyn Her Hawliau ar gyfer mudiadau'r Sgowntiaid a'r Geidiau; eto mae'r rhain ar gael am ddim ar fy ngwefan i unrhyw un eu cyrchu a'u defnyddio.²⁰

Ers diwedd 2017 rwyf wedi bod yn trafod yn rheolaidd gyda'r gweinidogion Plant perthnasol ddathliad 30 mlynedd llofnodi CCUHP, sy'n digwydd ar 20 Tachwedd 2019 (Diwrnod Byd-eang y Plant). Rwy'n credu ei fod yn bwysig defnyddio'r pen-blwydd hwn yn gyfle i ddathlu cynnydd ar faterion hawliau plant yng Nghymru, ac i gydnabod pwysigrwydd hynny i fywydau pob dydd plant. Fel y nodwyd uchod, rydym wedi gweithio ochr yn ochr â'r Llywodraeth ac aelodau o CRAG i sefydlu ymgyrch o gynyddu ymwybyddiaeth a digwyddiadau ynghylch CCUHP eleni, a bydd yr ymgyrch yn cael ei lansio ar 19 Medi 2019. Mae fy swyddfa wedi chwarae rôl ymgynghorol allweddol yn hyn yn ystod y flwyddyn ddiwethaf, ac mae llawer o'm hadnoddau wedi cael eu defnyddio fel rhan o'r pecyn gwybodaeth greiddiol sy'n cael ei greu. Byddaf hefyd yn cynnal fy nigwyddiadau fy hun ac yn ymgysylltu â phlant yr wythnos honno, a byddaf yn gwahodd plant ac aelodau Cynulliad i ymuno â mi mewn digwyddiad amser cinio yn y Senedd ar 20 Tachwedd.

Pan gaiff ymgynghoriadau cyhoeddus eu lansio gan y Llywodraeth, o bryd i'w gilydd mae fersiynau penodol i blant a phobl ifanc neu fersiynau hygyrch wedi cael eu cyhoeddi. Gwaetha'r modd, nid yw hynny'n digwydd ym mhob achos, ond lle maent wedi cael eu cynnwys rwyf wedi manteisio ar y cyfle i groesawu hynny yn fy ymateb i'r ymgynghori. Fodd bynnag, hyd yn oed pan grewyd y fersiynau hyn ac mae peth o'r iaith ragarweiniol wedi bod yn syml ac yn uniongyrchol, mae wedi achosi rhwystredigaeth bod llawer o'r cynnwys wedi parhau i ddefnyddio jargon neu wedi gofyn bod darllenwyr yn darllen y ddogfen ymgynghori lawn yn ogystal i gael y cyd-destun llawn, a deall y byrfoddau sy'n cael eu defnyddio. Mewn rhai achosion, bu dogfen esboniadol i bobl ifanc, ond mae wedi cyfeirio defnyddwyr yn ôl at y rhestr lawn o gwestiynau ymgynghori yn y brif ddogfen. Mewn eraill, mae'r fersiwn hygyrch wedi bod yn rhagorol, ond heb gynnig dull o ymateb i'r ymgynghoriad. Hoffwn i fedru hyrwyddo ymgynghoriadau'r Llywodraeth yn ehangach trwy fy sianeli cyfryngau cymdeithasol, sy'n cael eu dilyn gan lawer o ysgolion, athrawon, clybiau ieuencid ac aelodau o'r cyhoedd. Mae'n bwysig bod pobl ifanc yn cael cyfle i ymateb yn uniongyrchol i ymgynghoriadau, yn ogystal â bod eu barn yn bwydo i ymatebion fel fy un innau. Fodd bynnag, ar adegau rwyf wedi teimlo fy mod yn methu hyrwyddo llawer ar ymgynghoriadau sydd heb fod yn ddigon clir a hygyrch.

¹⁸ <https://www.childcomwales.org.uk/publications/sams-story/>

¹⁹ <https://www.childcomwales.org.uk/wp-content/uploads/2019/04/A-Charter-for-Change-Protecting-Welsh-Children-from-the-Impact-of-Poverty.pdf>

²⁰ <https://www.childcomwales.org.uk/resources/>

Rwyf wedi codi'r mater hwn gyda'm Cangen gyswllt yn flaenorol, yn ogystal â'i godi mewn ymatebion ymgynghori unigol. Un o'r enghreifftiau diweddar trawiadol yw'r ymgynghoriad ar 'Wella Cludiant Cyhoeddus'. Mae cael mynediad i gludiant cyhoeddus yn fater mae pobl ifanc ledled Cymru wedi'i godi gyda mi, ac mae'n un yr wyf yn sicr y byddai ganddynt farn gref arno, barn y byddent am ei rhannu mewn unrhyw gynigion ar gyfer newid. Cyhoeddwyd dogfen ymgynghori Cymuned a Ieuenctid oedd yn cynnwys y prif gynigion. Roedd adrannau rhagarweiniol y fersiwn honno'n cael eu hesbonio a'u cyflwyno'n glir, ac fe wnes i groesawu hynny yn fy ymateb. Fodd bynnag, roedd y cwestiynau eu hunain yn dal yn eithaf technegol ac yn cyfeirio at derminoleg a chysyniadau cymhleth fel Awdurdodau Trafnidiaeth ar y Cyd (JTA), Partneriaethau Gwell Ansawdd, Masnachfreintiau a Thelerau Trwyddedu penodol. Er bod rhai ymdrechion yn y ddogfen i egluro'r termau hyn, nid oedd yn arbennig o glir o safbwynt esbonio digon o fanylion ynghylch sut byddai'r trefniadau hynny'n gweithio. Roedd y cwestiynau oedd yn dilyn yr esboniadau yn dal yn eitha technegol o ran iaith, ac yn ymddangos yn anodd ymateb iddynt; nid oedd yr esboniadau'n rhoi digon o wybodaeth i alluogi person ifanc i ateb y cwestiynau cyfyngol yn llawn.

Roedd diffygion tebyg yn y fersiwn ieuenctid a chymuned o *Pwysau Iach: Cymru Iach* Llywodraeth Cymru, a hynny o ran esbonio terminoleg, a chwestiynau nad oeddent yn rhoi cyfle priodol i blant a phobl ifanc ddefnyddio'u profiadau eu hunain i ymateb i gynigion unigol, ac amlygais i hynny yn y ymateb i'r ymgynghoriad.

Ar ben hynny, roedd yr ymgynghoriad ar y Côt Ymarfer ar gyfer darparu gwasanaethau awtistiaeth yn cynnwys fersiwn darllen hwylus, a gyhoeddwyd gyda'r prif gynigion. Roeddwn yn falch o nodi bod hwn yn darlunio amrywiaeth o blant gwahanol eu hoed. Fodd bynnag, roedd yn cyfeirio at ffurflen ymateb darllen hwylus, ond ni fedrwn ddod o hyd iddi, ac mae'n bosibl i hynny fod yn broblem i eraill oedd yn gobeithio ymateb i'r ymgynghoriad. Eto, fe godais i hyn yn fy ymateb a chyda swyddogion fy Nghangen gyswllt.

Y dadansoddiad mwyaf cyflawn a welais mewn CRIA hyd yma oedd cynigion 2018 ynghylch isafswm pris uned wrth werthu alcohol yng Nghymru. Roedd hynny'n arbennig o braf gan nad yw hwn yn faes y byddech chi'n meddwl yn awtomatig amdano fel un sy'n gysylltiedig â pholisi plant. Roedd y CRIA wedi'i barato'i'n ofalus, gyda dadansoddiad clir o'r effeithiau cadarnhaol a negyddol, ac roedd croesgyfeirio rhwng y rhain a darnau diweddar o ymchwil amlwg. Roedd y dadansoddiad hefyd yn edrych y tu hwnt i'r materion uniongyrchol oedd yn cael sylw yn yr ymgynghoriad ei hun, er mwyn cynnwys ystyriaethau iechyd a llesiant cysylltiedig, nid yn awr yn unig, ond hefyd i'r dyfodol. Roedd hynny'n golygu ei fod wedi ystyried nid yn unig yr effaith ar gyfer grwpiau allweddol megis y Llywodraeth, manwerthwyr a chwsmeriaid, ond hefyd wasanaethau fel cwnsela, gwasanaethau ataliol a'r rhai sy'n delio gyda niwed cudd.

Cafodd y CRIA ar gyfer y Bill Plant (Diddymu Amddiffyniad Cosb Resymol)(Cymru) hefyd ei barato'i'n drylwyr, gyda chroesgyfeirio at ymchwil berthnasol, ac roedd yn cynnwys opsiynau i liniaru unrhyw effaith negyddol bosibl a nodwyd.

Mae'r Cynllun Hawliau Plant cyfredol yn cynnwys gwybodaeth ar gyfer plant a phobl ifanc er mwyn "herio'r Gweinidog pan fyddan nhw'n teimlo nad yw Gweinidogion wedi cydymffurfio â dyletswydd

sylw dyledus wrth wneud penderfyniadau sy'n effeithio ar eu bywydau".²¹ Mae fy adborth ar y diwygiadau i'r Cynllun wedi amlygu hwn fel maes y mae angen ei ddatblygu i fod yn fwy addas a hygyrch i blant. Byddai angen i'r iaith gael ei haddasu ac nid yw'r opsiynau sydd ar gael yn rhoi llawer o wybodaeth ynghylch sut gellir cefnogi person ifanc yn y broses hon. Fy awgrym i fyddai bod proses/taflen gwynion ar wahân yn cael ei chreu, fel bod plant a phobl ifanc yn gallu codi unrhyw faterion polisi maen nhw'n teimlo nad yw'r Llywodraeth yn eu cymryd o ddifri, ac i gael clywed eu lleisiau ar faterion sy'n bwysig iddyn nhw. Ni weithredwyd ar yr adborth hwn hyd yma.

Byddai cynnwys dyletswydd sylw dyledus yn neddfwriaeth y cwricwlwm yn fodd hynod effeithiol o gefnogi Llywodraeth Cymru i gynyddu ymwybyddiaeth a dealltwriaeth, ac i gyflawni ei chyfrifoldeb o ran mynnu cydymffurfriad llawn â'r Confensiwn. Bydd hyn yn cael effaith gadarnhaol sylweddol ar Erthygl 4 (Mesurau Gweithredu Cyffredinol) CCUHP.

6. Sut mae'r ddyletswydd i roi 'sylw dyledus' i'r Confensiwn ar Hawliau'r Plentyn yn cael ei gweithredu yn ymarferol, ac a yw Asesiadau Effaith ar Hawliau Plant yn cael eu defnyddio fel offeryn ystyrlon

CRIA yw prif offeryn Llywodraeth Cymru ar gyfer *darparu tystiolaeth* o sut mae dyletswydd sylw dyledus wedi bod yn destun cydymffurfio ar draws y Llywodraeth, wrth gynghori Gweinidogion. Nid yw'r CRIA, ynddo'i hun, yn ymarfer dyletswydd sylw dyledus, mae'n syml yn crynhoi ym mha ffyrdd mae swyddogion a Gweinidogion wedi rhoi sylw dyledus trwy eu gwaith. Trwy'r broses o gwblhau CRIA, gall ddod yn amlwg i swyddogion bod bylchau, efallai diffyg ymgysylltu â phlant a phobl ifanc wrth ddatblygu'r polisi. Trwy gwblhau'r CRIA yng ngham cynharaf datblygu polisi a'i adolygu'n barhaus, mae hynny'n caniatáu i broses y CRIA lywio a thywys sut mae dyletswydd sylw dyledus yn cael ei ymarfer.

Rwyf yn flaenorol wedi rhoi tystiolaeth ysgrifenedig a llafar i'r Pwyllgor hwn ar ansawdd darniog CRIA, yn arbennig y diffyg dadansoddi ar yr opsiynau, a lliniaru unrhyw ganlyniadau negyddol. Ymddengys i mi fod swyddogion sy'n paratoi CRIA yn amharod i nodi'n benodol unrhyw agweddau negyddol posibl ar benderfyniad polisi, ac rwy'n amau mai ofn ymgyfreitha sy'n gyfrifol am hynny. Yr hyn fyddai orau gennyf fi ei weld yw cydnabod unrhyw elfennau negyddol neu ddiffygion mewn polisi neu benderfyniad yn y fan honno, ond gyda chmau lliniaru clir, a bwriadau i adolygu'r sefyllfa'n barhaus. Byddai dadansoddiad cytbwys o'r opsiynau, gan gynnwys dadansoddiad manteision cost ac asesiad realistig o'r posibiladau oddi mewn i unrhyw gyfyngiadau cyllidebol, yn dangos ystyriaeth lawn o'r holl faterion hawliau plant.

Byddai'n annhebygol i *unrhyw* bolisi fod â goblygiadau cwbl gadarnhaol neu niwtral ar gyfer y boblogaeth gyfan, felly mae sôn am y pethau cadarnhaol yn unig yn gwneud yr asesiad yn anghyflawn ac o bosibl yn gamarweiniol yn fy marn i. Bydd cyflawni hawliau plant bob amser yn galw am ystyriaethau cydbwysu gofalus, ynghylch sut mae gwahanol hawliau ac egwyddorion yn rhyngweithio, megis galluogi cyfranogiad plant yn erbyn ystyried beth allai fod er eu lles penaf.

²¹ <http://www.assembly.wales/Laid%20Documents/GEN-LD9732%20-%20Children's%20Rights%20Scheme%202014-22042014-255569/gen-ld9732-e-English.pdf>

Mae'r diffyg dadansoddi ar opsiynau ym mwyafrif y CRIA y mae fy swyddfa wedi'u gweld yn wendid pwysig yn y fformat a'r gweithrediad cyfredol. Gallai hynny fod oherwydd bod y fformat yn holi am effeithiau cadarnhaol a negyddol, ond nad yw'n cwestiynu'r awdur yn awtomatig ynghylch y casgliadau. Ar hyn o bryd mae Gweinidogion yn dibynnu ar gasgliad CRIA fel prif ffordd o ymarfer sylw dyledus, a dylent bryderu nad yw'r cyngor sy'n cael ei ddarparu iddynt o reidrwydd wedi'i seilio ar ystyriaeth lawn o'r holl faterion perthnasol fel rhan o'r dadansoddiad ehangach hwnnw. Nid yw fy nhîm a minnau bob amser wedi gallu ystyried ansawdd y dadansoddiad o'r effaith ar hawliau plant oherwydd nad yw CRIAs bob amser wedi cael eu darparu i'm tîm mewn modd prydlon.

Dyma rai enghreifftiau diweddar o'r pwyntiau hyn:

Cynigion Cwricwlwm i Gymru: gofynnodd fy nhîm am gopi o hyn ym mis Mai 2019, gan nad oedd wedi'i gyhoeddi ochr yn ochr â'r ymgynghoriad. Derbyniwyd y CRIA yn y pen draw ym mis Awst 2019, er ei fod wedi'i ddyddio Mai 2019 (v3). Roedd y CRIA yn ei hanfod yn ddisgrifiad o gamau gweithredu, yn hytrach nag asesiad effaith gwirioneddol. Ni allwn archwilio hyn yn llawn yn fy ymateb i'r ymgynghoriad, gan na chafodd y CRIA ei ddarparu yn ystod y cyfnod pan oedd ar agor, er i ni fynd ar ei ôl.

Y Bil Iechyd a Gofal Cymdeithasol (Ansawdd ac Ymgysylltu): Fel oedd yn ofynnol, cyhoeddwyd CRIA ochr yn ochr â'r Bil Drafft, ac roedd yn cyfeirio at nifer o effeithiau cadarnhaol posibl o ganlyniad i'r cynigion. Fodd bynnag, yr unig effaith bosibl o blaid Hawliau a ddisgrifiwyd yn yr Asesiad Effaith Integredig oedd un 'canlyniadol'. Wrth archwilio'r cynigion yn llawn, cefais fy siomi o nodi bod y cynigion Llais y Dinesydd heb archwilio'n llawn y posibilrwydd ar gyfer cyfranogiad plant, ac mae'n bosibl mai dyna pam yr oedd yn cael ei nodi fel un canlyniadol yn unig. Ymhellach, yr oedd y Bil yn brin o eglurder yn gyffredinol ynghylch pa rannau oedd yn berthnasol i blant a phobl ifanc, gan gynnwys unrhyw gymorth eiriolaeth. Byddai CRIA ac Asesiad Effaith Integredig (IIA) mwy trylwyr wedi cydnabod y potensial oedd yn y cynigion hyn i roi hwb ymlaen i hawliau plant, a gallent fod wedi cael eu defnyddio i lywio a sbarduno cyfeiriad polisi mwy cynhwysol a llesol i hawliau. Roedd hon yn enghraifft glir o gynnig deddfwriaethol pwysig oedd heb gael ei ystyried yn drylwyr mewn perthynas â phlant.

Roeddwn yn pryderu hefyd wrth glywed yn gynharach eleni nad oes bellach unrhyw hyfforddiant gorfodol ar gyfer swyddogion y Llywodraeth sy'n gyfrifol am ddatblygu polisi a pharatoi CRIA. Ar ben hynny, mae'n bosibl bod swyddogion wedi dilyn hyfforddiant sylfaenol wrth ymuno â'r sefydliad gyntaf, ond nid oes gofyniad i roi sylw pellach i hyn adeg dyrchafiad i rolau megis Dirprwy Gyfarwyddwr, rôl sy'n cynnwys gofyniad i gadarnhau'r CRIA yn derfynol. Yn yr un modd, nid oes hyfforddiant i Weinidogion ar sut mae ymarfer sylw dyledus i hawliau plant trwy eu rôl. Yn gynharach eleni roeddwn i'n falch o fanteisio ar y cyfle i gwrdd â Chyfarwyddwyr ar draws y Llywodraeth, ar wahoddiad yr Ysgrifennydd Parhaol. Llwyddais i gynnig her adeiladol i'r rhai oedd yn bresennol, gan gynnwys cwis ar hawliau plant a CCUHP, i'w helpu i ystyried pa mor ddysgedig ydyn nhw a'u staff ar hawliau plant a dyletswyddau'r Llywodraeth yn y maes hwn. Cafodd hyn dderbyniad cadarnhaol, ac yn sicr ymddangosai ei fod yn peri i rai Cyfarwyddwyr gydnabod bylchau yn eu gwybodaeth. Heb hyfforddiant gorfodol, fodd bynnag, byddwn i'n dal i bryderu na fyddai hynny o bosibl yn trosi'n ddatblygiad polisi gwell ar draws y Llywodraeth. Gallai hwn fod yn faes lle mae'r Pwyllgor yn ystyried gwneud argymhelliad. Mae'n agored i'r Llywodraeth wneud unrhyw newidiadau mae'n eu dymuno i'r Cynllun megis gwneud hyfforddiant yn orfodol.

Mae'r hawl i gyfranogi yn un o egwyddorion tywys CCUHP, ac yn sgîl hynny mae'n cynrychioli gofyniad gwaelodol i wireddu hawliau plant. Mae cyfleoedd i lywio gwell gwaith llunio polisi trwy well cyfranogiad gan blant a phobl ifanc, sy'n mynd y tu hwnt i ymgynghori ar gynigion a ddatblygwyd eisoes yn unig. Rwy'n croesawu sefydlu Grŵp Cenedlaethol Rhanddeiliaid Ifanc er mwyn datblygu dull ysgol gyfan o ymdrin â iechyd meddwl a llesiant. Byddai meysydd polisi eraill yn elwa mewn modd tebyg o fodelau cyfranogiad o'r fath. Er enghraifft, fe alwais droeon am gyfranogiad plant a phobl ifanc wrth ddylunio'r cwricwlwm, a chyflwyno argymhellion ynghylch hynny yn fy Adroddiadau Blynyddol yn 2015/6 a 2017/8. Cafodd yr argymhelliad hwn yn 2015/6 dderbyniad cadarnhaol gan Lywodraeth Cymru, ac yn 2016 sefydlwyd is-grŵp o'r grŵp rhanddeiliaid strategol, i edrych yn benodol ar gyfranogiad. Fodd bynnag, diddymwyd y grŵp hwn, ac er gwaethaf ymdrechion sylweddol gennyf fi, ni fu cyfle ar gyfer cyfranogiad plant a phobl ifanc tan dymor yr haf 2019. Erbyn hynny roedd y cyfle i fynd ati i lunio rhywbeth estynedig ar y cyd â phlant a phobl ifanc ar lefel genedlaethol wedi mynd heibio, ac roedd hynny'n cynrychioli model cyfranogiad lle roedd pobl ifanc yn destun ymgynghori ac yn cael gwybodaeth, yn hytrach na chydgyhyrchu polisi.

Yn ystod y flwyddyn ddiwethaf, mae'r Llywodraeth wedi ymgynghori â'r Grŵp Ymgynghorol ar Hawliau Plant (CRAG), y mae fy swyddfa'n cael ei chynrychioli arno, yng nghamau datblygiadol rhai Asesiadau Effaith ar Hawliau Plant (CRIA). Mae hwn wedi bod yn ddatblygiad i'w groesawu, sydd wedi rhoi cyfle i swyddogion gwrdd â'r CRAG a thrafod eu syniadau, gan dderbyn cyngor ar unrhyw fylchau amlwg neu bethau maent heb eu hystyried, a sut mae cadw'r ddysgl yn wastad wrth gyflwyno argymhelliad i'w Gweinidog. Mae hwn wedi ymddangos yn ddull gweithredu defnyddiol, a ddilynwyd hefyd gan swyddogion o'r Is-adran Addysg a Phlant a Theuluoedd. Un peth sydd wedi dod i'r amlwg eto trwy'r sesiynau hyn yw'r diffg *dadansoddi* ar opsiynau a'r diffyg paragraff clo yn cyflwyno'r union gyngor a roddir i'r Gweinidog.

Mae'r templed/fformat newydd sy'n bwydo i'r Asesiad Effaith Integredig ehangach yn gofyn i'r awdur gyflwyno effaith gadarnhaol a negyddol y polisi, sy'n ychwanegiad i'w groesawu. Carwn nodi, fodd bynnag, hyd yn oed gyda fformat newydd, nad yw'r CRIA a welais wedi dilyn hyn yn gyson, felly mae rhai yn syml wedi gofyn cwestiynau mwy cyffredinol am effaith, yn hytrach nag ystyried effaith gadarnhaol a negyddol yn benodol. Serch hynny, rwy'n teimlo bod adran glo yn dal ar goll, ac felly bod yr asesiad a'r cyngor i'r Gweinidog yn anghyflawn.

Rwyf wedi bod yn gweithio ar fy nhemplid CRIA fy hun yn ystod yr wythnosau diwethaf, a fyddai'n tywys defnyddwyr trwy egwyddorion dull gweithredu seiliedig ar hawliau plant, ac yn annog yr awdur i ystyried nid yn unig beth wnaed hyd yma, ond pa opsiynau eraill allai gael eu datblygu, sut bydden nhw'n gwneud hynny, a sut maen nhw wedi cynnwys plant ar hyd y broses. Er ei fod wedi'i fwriadu ar gyfer amrywiaeth o gyrff cyhoeddus, cododd y gwaith hwn yn dilyn cais gan nifer o awdurdodau lleol, a byddwn yn barod i'w rannu'n eang, gan gynnwys gyda'r Llywodraeth, ar ôl ei gwblhau. Rwyf wedi teimlo'r angen am baratoi'r ddogfen hon oherwydd ansawdd amrywiol CRIA a'r diffyg dadansoddi a chyngor terfynol a welais yn rhy aml.

7. Effeithiolrwydd y Cynllun Hawliau Plant ac adroddiad cydymffurfio diweddaraf Llywodraeth Cymru, ac i ba raddau y maent yn tystio i weithredu digonol ar ran Llywodraeth Cymru i sicrhau gweithrediad llawn y Mesur

Mae'r Mesur yn gofyn bod Cynllun Hawliau Plant yn cael ei gynnal, a bod Adroddiad Cydymffurfio yn cael ei baratoi bob 2.5 blynedd. Cyhoeddwyd yr adroddiad Cydymffurfio diwethaf ym mis Mawrth

2018²², a daeth i'r casgliad y dylid diwygio'r Cynllun (gofyniad sydd i'w ystyried yn benodol mewn unrhyw adroddiad cydymffurfio) ac y byddai hynny'n digwydd erbyn mis Rhagfyr 2018. Mae fy nhîm a minnau wedi codi hyn yn rheolaidd gyda swyddogion ers hynny, gan nad oedd y gwaith hwn, gwaetha'r modd, yn dod i'r amlwg. Cyhoeddwyd yr Adroddiad Cydymffurfio a'i roi gerbron, ond ni chafodd ei gyflwyno ar gyfer trafodaeth lawn yn y Senedd.

Dechreuodd y gwaith yn y diwedd, a rhannwyd drafft diwygiedig ddiwedd Ebrill 2019, ddyddiau cyn y cyfarfod CRAG ar 1 Mai 2019. Mae fy swyddfa yn ymgynghorai statudol ar gyfer unrhyw ddiwygiadau i'r Cynllun, ac roeddem ni'n pryderu ein bod ni wedi cael cyn lleied o rybudd bod angen ymateb cyn bod bwriad i'r cynllun fod yn destun ymgynghori cyhoeddus.

Roeddem ni'n siomedig iawn o weld mai ychydig iawn o newidiadau a wnaed yn y drafft diwygiedig, er gwaethaf ymrwymadau clir yn Adroddiad Cydymffurfio 2018. Yn dilyn y cyfarfod, anfonodd fy nhîm adborth dilynol manwl at swyddogion, gan gynnwys strwythur diwygiedig ar gyfer y Cynllun a fyddai'n cynnwys yr holl elfennau gofynnol, a hefyd yn estyn diben a chwmpas y Cynllun ymhellach, yn unol â'r bwriad. Roedd y strwythur newydd yn canolbwyntio ar bum egwyddor dull gweithredu seiliedig ar hawliau plant *Y Ffordd Gywir*, a fyddai'n berthnasol i'r Llywodraeth, yn ogystal ag i gyrff cyhoeddus eraill yng Nghymru. Cynigiodd y tîm gydweithio'n agos â swyddogion a/neu fynyachu gweithdai i helpu i ailddrafftio'r cynllun, ond ni fanteisiwyd ar y cynnig yma hyd yn hyn. Cytunwyd hefyd yn CRAG y byddai'n well i'r Llywodraeth ddiwygio'r cynllun er mwyn ei gael yn iawn, yn hytrach na chanolbwyntio ar derfyn amser artiffisial, sef egwyl yr haf.

Rhannwyd ail ddrafft gyda'm tîm ar 9 Medi 2019, eto ddyddiau'n unig cyn cyfarfod nesaf CRAG ar 11 Medi. Y consensws ymhlith aelodau CRAG yn y cyfarfod hwn oedd nad oedd y drafft diwygiedig yn glir ynghylch *sut* dylai swyddogion Llywodraeth Cymru fod yn cyflawni dyletswydd sylw dyledus, a pha help, cefnogaeth, hyfforddiant neu adnoddau oedd ar gael iddynt wneud hynny. Mae angen iddo weithredu fel llawlyfr i gefnogi swyddogion i sicrhau sylw dyledus, yn hytrach na dim ond ticio blwch i ddweud bod CRIA wedi cael ei gwblhau. Ar ben hynny, mae'r drafft diwygiedig yn dal heb ddatblygu'r meysydd a nodwyd yn adran 'camau nesaf' yr Adroddiad Cydymffurfio, sef cynllun diwygiedig ar gyfer ariannu hyfforddiant allanol, adolygu ac estyn strategaeth gyfranogiad y Llywodraeth, gweithredu argymhellion yr adroddiad blaenorol i wella ansawdd CRIA a symud tuag at ganolbwyntio'n fwy ar ganlyniadau i blant. Ni ddilynodd y drafft diwygiedig hwn egwyddorion *Y Ffordd Gywir*. Mae disgwyl yn awr i ddrafft pellach gael ei rannu ym mis Hydref 2019; mae fy nhîm unwaith eto wedi cynnig cefnogaeth i aileirio ac ailstrwythuro'r drafft.

Rhaid i mi bwysleisio bod fy swyddfa'n cynnal perthynas adeiladol gyda'n cangen gyswllt, ac ar sail hynny gallwn ddarparu adborth pendant a chynnal trafodaeth gadarn ond cadarnhaol gyda swyddogion. Rwy'n croesawu'r ymgysylltiad agored hwn, gan ei fod yn caniatáu i mi gyflawni fy nghylch gorchwyl o ran craffu. Gan bod y cynllun presennol yn parhau'n weithredol ar hyd y broses hwn, rwyf wedi egluro wrth swyddogion y byddai'n well gen i weld rhywfaint o oedi gyda'r cynllun diwygiedig os yw hynny'n golygu y bydd y canlyniad terfynol yn well o safbwynt gwaith hawliau plant yn y Llywodraeth.

²² <https://gov.wales/sites/default/files/publications/2019-06/rights-of-children-and-young-people-compliance-report.pdf>

Ar ben hynny, mae Cynllun Hawliau Plant 2014 yn cynnwys y Rhwydwaith Plant mewnol, lle byddai uwch swyddogion o bob rhan o'r Llywodraeth yn dod at ei gilydd i drafod materion plant. Rwyf wedi rhoi cyflwyniad i'r Rhwydwaith fwy nag unwaith, ac rwy'n credu ei fod yn drefniant da a fyddai'n hyrwyddo gweithio ar draws y Llywodraeth. Ond pryd bynnag yr wyf wedi holi am y Rhwydwaith, ymddengys nad yw'n cyfarfod yn arbennig o reolaidd. Nid oes cyfeiriad at y Rhwydwaith hwn yn y drafft diwygiedig ar hyn o bryd, ac o ystyried y materion rwyf wedi'u codi uchod a'u trafod gyda'r Pwyllgor o'r blaen ynghylch diffyg 'cydlynu' rhagweithiol ar draws y Llywodraeth, rwy'n teimlo bod hynny'n golled bwysig.

Mae'n rhaid i unrhyw gynllun cydymffurfio gynnwys metreg fel sawl CRIA a gwblhawyd a niferoedd yr aelodau staff sy'n mynychu hyfforddiant hawliau plant. Nododd adroddiad 2018 ostyngiad yn nifer y CRIAs a'r rhai oedd yn mynychu hyfforddiant, ond ni chynhwyswyd unrhyw gynigion ar gyfer rhoi sylw i'r dirywiad hwnnw. Gan fod ymrwymiad wedi'i wneud eisoes yn yr adroddiad hwnnw i ddiwygio'r Cynllun, roedd yn gyfle delfrydol i estyn ymwybyddiaeth a dealltwriaeth o hawliau plant ar draws y Llywodraeth yn hytrach na pharhau â'r status quo. Bydd trosiant staff a llawer o newidiadau rôl wedi digwydd yn ystod y blynyddoedd ers i'r Mesur ddod i rym gyntaf, ac ni ellir rhagdybio bod pawb o fewn y Llywodraeth wedi derbyn yr wybodaeth a'r hyfforddiant diweddaraf.

8. Pa mor effeithiol mae Llywodraeth Cymru yn ymateb yn strategol i Sylwadau Terfynol Pwyllgor y CU ar Hawliau'r Plentyn

Mae Sylwadau Terfynol Pwyllgor y CU ar Hawliau'r Plentyn yn cael eu cyfeirio'n ffurfiol at Lywodraeth y Deyrnas Unedig, sef y Parti Gwladol perthnasol a ymrwymodd i'r Confensiwn. Ond bydd rhai meysydd sy'n ymwneud yn rhannol neu'n llwyr â meysydd datganoledig sy'n gyfrifoldeb i Lywodraeth Cymru.

Yn unol â'm hawgrym, ym mis Gorffennaf 2017, cyflwynodd Ysgrifennydd y Cabinet dros Gymunedau a Phlant ddatganiad yn nodi blwyddyn ers cyhoeddi Sylwadau Terfynol 2016.²³ Er bod hwn yn gam i'w groesawu, nid oedd y datganiad yn ymdrin yn uniongyrchol â'r argymhellion perthnasol, ac roedd yn syml yn amlygu'r meysydd lle roedd gan y Llywodraeth eisoes gynlluniau ar gyfer datblygiadau polisi neu ddeddfwriaeth, ar sail maniffesto'r flwyddyn flaenorol a'r strategaeth *Ffyniant i Bawb*.

Cyhoeddodd y Gweinidog Plant, Pobl Hŷn a Gofal Cymdeithasol ar y pryd ddatganiad²⁴ i nodi'r ail ben-blwydd. Roedd y datganiad hwn yn ddigon tebyg i ddatganiad y flwyddyn flaenorol, ac eto nid oedd yn rhoi sylw uniongyrchol i'r argymhellion, gan gynnwys y rhai lle nad yw Llywodraeth Cymru wedi gweithredu eto.

Nid wyf yn ymwybodol o gyhoeddi datganiad ar y trydydd pen-blwydd ym mis Gorffennaf 2019, ac nid wyf wedi gallu cael hyd i unrhyw beth ar wefan y Llywodraeth.

²² <https://gov.wales/written-statement-marking-first-anniversary-publication-un-committee-rights-childrens-concluding>

²³ <https://gov.wales/written-statement-marking-second-anniversary-publication-un-committee-rights-childrens-concluding>

Er nad ydym wedi profi hynny'n systematig, wrth siarad â swyddogion o amrywiaeth o adrannau'r llywodraeth, nid ymddengys eu bod yn ymwybodol o'r Sylwadau Terfynol sy'n berthnasol i'w maes polisi.

Ni chyhoeddwyd atodlen o'r argymhellion sy'n berthnasol i Gymru ac asesiad y Llywodraeth o gynnydd yn eu herbyn. Ym mis Tachwedd 2019 bydd Comisiynwyr Plant y Deyrnas Unedig a Jersey yn cyhoeddi adroddiad ar y cyd ar gynnydd y Deyrnas Unedig yn erbyn Sylwadau Terfynol 2016. Ein hasesiad ni ein hunain fydd hwn o gynnydd yn erbyn yr argymhellion hynny. Bydd yr adroddiad yn amlygu meysydd cynnydd ym mhob un o'r gwledydd, ond bydd hefyd yn cyflwyno meysydd sy'n parhau, a lle mae gwaith i'w wneud i sicrhau cynnydd a chynhaliadaeth i hawliau plant o dan CCUHP. Rhennir yr adroddiad hwn gyda'r Pwyllgor, a bydd fy swyddfa'n cyhoeddi fersiwn benodol i Gymru, yn ogystal â fersiwn hygyrch.

Mae Adran 2 (4) o'r Mesur yn datgan bod "rheid i Weinidogion, o fewn chwe mis i'r Pwyllgor gyflwyno unrhyw awgrym neu argymhelliad cyffredinol o dan erthygl 45(d) ar sail un o adroddiadau'r Deyrnas Unedig, ystyried a ddylid diwygio neu ailgreu'r cynllun yng ngoleuni'r awgrym neu'r argymhelliad hwnnw." Mae felly'n statudol ofynnol i ystyried o leiaf a oes angen diwygio'r Cynllun yn sgîl cynnwys y Sylwadau Terfynol. Er enghraifft, petai Pwyllgor y CU yn codi pwynt ynghylch mynediad at fecanweithiau cwynion a mesurau unioni barnwriaethol, gallai fod angen diweddarau'r Cynllun. Nid wyf yn ymwybodol bod hyn chwaith erioed wedi digwydd; os ydyw, ni thrafodwyd hynny na'i rannu gyda'm swyddfa, ac ni chafodd ei gyhoeddi.

Diwedd glo

Rwy'n croesawu'n gynnes graffu'r Pwyllgor ar effaith y Mesur a'r cyfle i roi fy marn yn y cyswllt hwn. Rwy'n falch o lawer o hanes Cymru ynghylch hawliau plant ac rwy'n ymwybodol iawn mai'r Mesur yw'r cam cyfreithiol cryfaf hyd yma o ran gweithredu hawliau plant yn y Deyrnas Unedig. Fodd bynnag, nid wyf yn teimlo bod mesur ein hunain yn erbyn gweddill y Deyrnas Unedig yn darged digon uchelgeisiol, ac fe hoffwn i weld Cymru'n cyrraedd y safonau rhyngwladol gorau oll. Byddaf yn parhau i gydnabod gwaith da gan Lywodraeth Cymru a chyrrff cyhoeddus eraill, ond byddaf hefyd yn pwyso am weithredu hawliau dynol plant yn fwy systematig.

I grynhoi, er bod y Mesur yn ychwanegiad i'w groesawu i dirlun cyfreithiol Cymru, yn fy marn i mae mwy i'w wneud yn amlwg i estyn ei gwmpas a'i effaith er mwyn sicrhau bod hawliau plant yn cael eu cymhwyso'n uniongyrchol ac yn hygyrch ledled Cymru. Rwy'n teimlo nad yw'r Cynllun Hawliau Plant presennol, sy'n trosi dyletswyddau'r Mesur yn waith beunyddiol i'r Llywodraeth, yn gwneud yn fawr o'r cyfleoedd i ddatblygu ac estyn cymhwyso a gwireddu hawliau plant ar draws holl feysydd gwaith y Llywodraeth, ac mae angen i'r Llywodraeth weithredu i gyflawni hyn. Er bod angen i gamau fel CRIA ddigwydd i ddarparu tystiolaeth o ddyletswydd sylw dyledus o dan y cynllun presennol, mae angen cynnwys llawer mwy o fanylion a gofynion yn y Cynllun diwygiedig, i wrthweithio'r problemau ansawdd a phrydlondeb a nodwyd yn yr ymateb hwn. Ar ben hynny, nid wyf yn sicr eto bod y Mesur wedi'i wreiddio'n ddigonol ar draws y Llywodraeth i gael yr effaith fwyaf bosibl ar bolisi a phenderfyniadau ynghylch unrhyw faterion sy'n berthnasol i blant.

Nid yw gwreiddio CCUHP ar draws arfer a gweithdrefnau'r Llywodraeth yn dechrau a gorffen wrth gyflwyno'r Mesur. Fel y nodwyd yn yr ymateb hwn, mae'n un ffordd o alw'r Llywodraeth i gyfrif ynghylch sylw dyledus i CCUHP, ond gellid sicrhau cynnydd a gweithredu pellach i hyn mewn llawer o

ffyrdd eraill, gan gynnwys ymgorffori CCUHP ymhellach, fel bod dyletswyddau gan bob corff cyhoeddus yng Nghymru. Mae disgwyl i weithredu CCUHP fod yn broses o 'sylweddoli cynyddol', ac mae llawer mwy y gellid ei wneud yng Nghymru i barhau â'r daith hon, gan gynnwys y posibilrwydd o estyn fy rôl a'm cylch gorchwyl innau fel sefydliad hawliau plant annibynnol Cymru.

Cyflwynwyd gan

Sally Holland

Comisiynydd Plant Cymru

Eitem 6.1

CYPE(5)-28-19 - Papur i'w nodi 1

Vaughan Gething AC/AM
Y Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol
Minister for Health and Social Services

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Ein cyf/Our ref MAP-VG-3447-19

Lynne Neagle AC
Cadeirydd
Y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg

1 Hydref 2019

Annwyl Lynne,

Mae'n bleser gennyf roi gwybod i'r Pwyllgor, ers penodi'r Arweinydd Clinigol Cenedlaethol ar gyfer Iechyd Meddwl Amenedigol, bod Rhwydwaith Iechyd Meddwl Amenedigol Cymru yn awr wedi'i sefydlu yn ffurfiol. Mae'r Arweinydd Clinigol Cenedlaethol wedi canolbwyntio ar ddatblygu cysylltiadau rhwng gwasanaethau ledled Cymru a datblygu dealltwriaeth gyffredin o statws cyfredol y gwasanaethau yn ogystal â disgwyliadau ar gyfer datblygu i'r dyfodol. Mae'r gwaith hwn wedi'i flaenoriaethu oherwydd amrywiadau mewn datblygu ymarfer a gwasanaethau yn ardaloedd y byrddau iechyd ac mae'n cefnogi cyfathrebu cyfeiriad strategol disgwyliedig y gwasanaethau iechyd meddwl amenedigol yn glir. Er mwyn datblygu'r cysylltiadau hyn, mae'r Arweinydd Clinigol Cenedlaethol wedi meithrin cysylltiadau â byrddau iechyd i'w cefnogi i sefydlu neu newid pwyslais eu grwpiau llywio iechyd meddwl amenedigol. Bydd hyn yn helpu byrddau iechyd unigol i ddatblygu cynlluniau gwaith sy'n canolbwyntio ar bartneriaethau, llwybrau, pobl a pherfformiad. Bydd y cynlluniau gwaith hyn yn ategu themâu'r cynllun gwaith cenedlaethol sydd wedi'i strwythuro i gymell yr un amcanion.

Mae'r Arweinydd Clinigol Cenedlaethol wedi gwneud cynnydd mewn nifer o feysydd eraill, ac un o'r llwyddiannau cynnar oedd sefydlu fforymau proffesiynol ar gyfer bydwragedd, ymwelwyr iechyd, ymarferwyr iechyd meddwl, arweinwyr timau arbenigol, seicolegwyr a seiciatryddion. Bydd y fforymau hyn yn gwneud cyfraniad sylweddol i'r rhwydwaith ehangach, ac yn datblygu ymarfer clinigol. Mae'r Arweinydd Clinigol Cenedlaethol wrthi'n gweithio gyda'r Rhwydwaith Newyddenedigol i lunio *'Canllawiau Cymru Gyfan ar gyfer Meddyginiaeth Seicotropig a'r Baban Newydd-anedig'* ar ôl ei nodi fel maes lle gellir gwneud gwelliannau i'r llwybr clinigol.

Gyda'r Arweinydd Clinigol Cenedlaethol bellach yn ei swydd, a'r Rhwydwaith wedi'i sefydlu, rwy'n disgwyl y bydd y gwaith o roi ymateb Llywodraeth Cymru i adroddiad y pwyllgor, a gyhoeddwyd XX, ar waith yn cyflymu. I gefnogi hyn, rydym hefyd wedi darparu adnoddau ychwanegol i'r tîm rhwydwaith craidd gyda dwy swydd newydd, sydd wedi'u creu i roi cymorth rheoli prosiectau. Mae'r tîm rhwydwaith craidd hwn wedi ailsefydlu cyfarfodydd y grŵp Cymuned Ymarfer sy'n rhoi cyfleoedd cymorth i gymheiriaid a rhannu arferion da.

Yn unol ag argymhellion yr Adroddiad Iechyd Meddwl Amenedigol yng Nghymru, mae Llywodraeth Cymru yn parhau i wneud cynnydd wrth ddatblygu set ddata graidd iechyd

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1NA

Gohebiaeth.Vaughan.Gething@llyw.cymru
Correspondence.Vaughan.Gething@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 78
We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

meddwl. Bydd y set ddata yn sicrhau mecanweithiau ffurfiol ar gyfer casglu data rheoli perfformiad a chanlyniadau gan y gwasanaethau iechyd meddwl amenedigol cymunedol newydd sydd wedi'u sefydlu. Fel gydag unrhyw wasanaeth iechyd newydd, mae adeiladu system casglu data sy'n gynhwysfawr a chadarn yn broses gymhleth ac yn cymryd amser. Mae'r gofynion data ar gyfer gwasanaethau iechyd meddwl amenedigol wedi'u cynnwys yn y set ddata ac mae dau weithdy i randdeiliaid wedi'u cynllunio ar gyfer mis Hydref i gydgrynhoi'r data i'w casglu a sicrhau y defnyddir diffiniadau cyson. Tra bod y systemau casglu data ffurfiol yn cael eu sefydlu, fel rhan o'r gwaith o fonitro gwasanaethau cymunedol mewn byrddau iechyd, rydym yn parhau i ofyn am wybodaeth gan gynnwys y nifer o staff mewn swyddi, nifer yr atgyfeiriadau ac ymyriadau a gynigir bob chwe mis.

Mae'r data yn anghyflawn oherwydd nad yw pob bwrdd iechyd wedi gallu casglu'r holl wybodaeth berthnasol eto, er bod yr holl fyrddau iechyd yn gwella eu capasiti casglu data i hwyluso hyn, ac mae'n ddealladwy bod hyn yn cymryd amser. Er nad yw'r data yn gyflawn, maent yn rhoi syniad o nifer y gweithgareddau a lleoliadau'r triniaethau.

O fewn y data a gafwyd, rhoddodd y byrddau iechyd wybod am ystod eang o ymyriadau a gynigir yn eu gwasanaethau. Roedd y rhain yn cynnwys;

- ymyriadau unigol fel therapïau gwybyddol ymddygiadol, therapïau dadansoddi gwybyddol, techneg REWIND, rheoli gorbryder ynghylch genedigaeth
- ymyriadau grŵp fel therapi ymddygiad dialectegol, grwpiau chwarae a datblygu
- sesiynau llesiant
- cynllunio genedigaeth
- adolygu meddyginiaeth
- cyngor proffesiynol, cyfeirio ac addysg
- rheoli argyfyngau

Mae byrddau iechyd hefyd wedi ymateb i gais Llywodraeth Cymru i adrodd ar gyfansoddiad y Timau Iechyd Meddwl Amenedigol Cymunedol. Nid yw Llywodraeth Cymru yn casglu data gweithlu gan fyrddau iechyd fel mater o drefn ac felly dim ond cipolwg o gyfansoddiad y staff y mae'r wybodaeth a ddarperir yn ei roi. Ond rydym yn ymwybodol bod byrddau iechyd unigol yn creu timau amenedigol sy'n cynnwys amryw o rolau gan gynnwys bydwragedd amenedigol arbenigol, ymwelwyr amenedigol arbenigol, seicolegwyr, nyrsys seiciatrig cymunedol, therapyddion galwedigaethol a gweinyddesau meithrin.

Yn ôl y data a gafwyd ar gyfer y cyfnod 1 Awst 2018 i 31 Mawrth 2019, cafwyd cyfanswm o 2,667 o atgyfeiriadau ledled Cymru, a chafodd 2,320 o'r atgyfeiriadau eu derbyn. Mae amrywiant sylweddol rhwng byrddau iechyd, gyda nifer yr atgyfeiriadau a gafwyd yn amrywio o 55 i 794 ar gyfer y cyfnod dan sylw. Rhoddodd y byrddau iechyd amryw o resymau dros wrthod atgyfeiriadau, gan gynnwys nad oedd yr atgyfeiriadau yn briodol ar gyfer y gwasanaeth, menywod ddim angen yr atgyfeiriadau bellach, a'r menywod a atgyfeiriwyd ddim bellach yn bodloni'r meini prawf ar gyfer cael eu hatgyfeirio. Rhoddodd y byrddau iechyd wybod eu bod yn cyfeirio ar gyfer atgyfeiriadau amhriodol. Ar hyn o bryd, mae'r Rhwydwaith wrthi'n adolygu swyddogaethau'r timau arbenigol hyn i sicrhau bod menywod ledled Cymru yn cael gofal priodol.

O fewn y data a roddwyd i Lywodraeth Cymru, cafodd 928 o fenywod eu trin am salwch meddwl amenedigol gan y Tîm Iechyd Meddwl Cymunedol, cafodd 32 o fenywod eu trin gartref neu gan dîm argyfwng, cafodd 16 o fenywod eu trin mewn uned i famau a babanod a chafodd 11 o fenywod eu trin ar ward seiciatrig i oedolion heb eu baban. Ni chafodd unrhyw fenyw ei thrin ar ward seiciatrig i oedolion gyda'i phlentyn. Dylid nodi hefyd y dylid edrych ar y ffigurau hyn fel rhai dangosol oherwydd statws anghyflawn y data ac nid ydynt yn adlewyrchu cyfanswm nifer y menywod sydd wedi'u trin mewn lleoliadau amenedigol. Roedd yr achlysuron o drin menywod mewn unedau mamau a babanod yn brin. Ond rwy'n ymwybodol bod yr adborth yn awgrymu bod y niferoedd isel o fenywod sy'n cael triniaeth

mewn uned i famau a babanod wedi'u cymell i raddau helaeth gan argaeledd cyfyngedig y cyfleusterau mewn lleoliadau priodol yn hytrach na'r galw isel amdanynt.

Felly mae ein hymrwymiad i sefydlu Uned i Famau a Babanod yng Nghymru yn parhau ac mae'r gwaith hwn, dan arweiniad y Pwyllgor Gwasanaethau Iechyd Arbenigol Cymru (WHSSC), yn cael ei ddatblygu fel blaenoriaeth. Fel y nodwyd yn flaenorol, mae gweithredu gwasanaeth arbenigol o'r fath yn gymhleth ac mae angen ystyried nifer o ffactorau gan gynnwys lleoliad, gweithlu ac eiddo. Mae Grŵp Rheoli WHSSC wedi bod yn gweithio gyda Bwrdd Iechyd Prifysgol Bae Abertawe i ddatblygu achos busnes i sefydlu Uned Mamau a Babanod chwe gwely yn y rhanbarth. Mae'r gwaith cynllunio dangosol diweddaraf a nodwyd gan y Bwrdd Iechyd yn awgrymu y bydd yr Uned yn weithredol erbyn haf 2021. Rwy'n bryderus bod yr amserlen wedi llithro ac felly rwyf wedi gofyn i'm swyddogion weithio gyda WHSSC a Bae Abertawe i edrych yn gyflym ar ddewisiadau ar gyfer ateb dros dro a/neu i gyflymu'r gwaith cynllunio. Mae'r trafodaethau hyn yn cael eu cynnal ar frys.

Yn ein diweddariad blaenorol ym mis Chwefror gwnaethom amlinellu ein disgwyliad y dylai gwasanaethau cymunedol ar gyfer iechyd meddwl amenedigol fodloni Safonau Iechyd Meddwl Amenedigol Cymru Gyfan erbyn mis Mawrth 2020 a bodloni safonau ansawdd perthnasol Coleg Brenhinol y Seiciatryddion erbyn diwedd y flwyddyn ariannol ganlynol. Bydd y rhain yn gerrig milltir amlwg i Lywodraeth Cymru eu monitro yn ystod cyfnod Cynllun Cyflawni Law yn Llaw at Iechyd Meddwl 2019-2022 a fydd yn cael ei gyhoeddi yn ddiweddarach eleni.

Mae iechyd meddwl amenedigol hefyd wedi'i wneud yn flaenoriaeth ar gyfer y cyllid gwella gwasanaeth iechyd meddwl sy'n dechrau o 2019/20, gyda byrddau iechyd yn buddsoddi £500,000 ychwanegol y flwyddyn ar gyfer gwasanaethau iechyd meddwl amenedigol.

Rwy'n gobeithio bod yr wybodaeth hon yn ddefnyddiol ichi, a byddaf yn rhoi ddiweddariad pellach eto mewn chwe mis, fel y cytunwyd gyda'r Pwyllgor.

Yn gywir,

Vaughan Gething AC/AM

Y Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol
Minister for Health and Social Services

CYPE(5)-28-19 - Papur i'w nodi 2

Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus

National Assembly for Wales
Public Accounts Committee

Lynne Neagle AC
Cadeirydd, y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg
Cynulliad Cenedlaethol Cymru

04 Hydref 2019

Plant sy'n derbyn gofal

Annwyl Lynne,

Diolch i chi am gopi o'ch llythyr at Lywodraeth Cymru ynghylch eich blaenoriaethau craffu ar eich cyllideb. Mae'r Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus yn croesawu'r sylw y mae eich Pwyllgor yn ei roi i fater pwysig Plant sy'n Derbyn Gofal, a'r proffil a roddir iddo yn eich adroddiadau.

Fel rhan o'n rhaglen waith yn yr hydref, ac yn sgil ein hymrwymiad ar ddechrau'r Cynulliad i gynnal ymchwiliad tymor hir i'r maes hwn, rydym wedi trefnu sesiwn dystiolaeth gyda swyddogion Llywodraeth Cymru i drafod cynnydd yn erbyn yr argymhellion yn ein hadroddiad ar blant a phobl ifanc sydd wedi bod mewn gofal ar 2 Rhagfyr 2019.

Hoffwn eich gwahodd chi neu unrhyw Aelod o'ch Pwyllgor i ymuno â'n sesiwn os hoffech chi, neu os oes unrhyw faterion yr hoffech i ni eu codi gyda'r Swyddogion Cyfrifyddu, rhowch wybod i mi.

Nick Ramsay AC
Cadeirydd

Eitem 6.3

CYPE(5)-28-19 - Papur i'w nodi 3

Ken Skates AC/AM
Lesley Griffiths AC/AM
Kirsty Williams AC/AM

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Ein cyf/Our ref MA/P/KS/3306/19

Lynne Neagle AC
Cadeirydd
Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg
Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1NA

11 Hydref 2019

Annwyl Lynne,

Hoffem roi rhybudd ymlaen llaw ichi o'r cyfarfod pedairochrog â'r Ysgrifennydd Gwladol dros Fusnes, Ynni a Strategaeth Ddiwydiannol (BEIS) ar 07 Hydref 2019.

Mae disgwyl i'r bobl ganlynol fod yn bresennol yn y cyfarfod:

- Llywodraeth y DU - Andrea Leadsom AS, Ysgrifennydd Gwladol dros Fusnes, Ynni a Strategaeth Ddiwydiannol.
- Llywodraeth yr Alban - Rosanna Cunningham ASA, Ysgrifennydd y Cabinet dros yr Amgylchedd, Newid Hinsawdd a Diwygio Tir.
- Gogledd Iwerddon - Heb ei gadarnhau, cynrychiolaeth swyddogol.

Roedd y cyfarfod i gael ei gynnal ar 7 Hydref, ond cafodd ei ganslo gan yr Ysgrifennydd Gwladol ar fyr rybudd. Rydym yn teimlo'n rhwystredig iawn ynghylch y mater hwn, a byddwn yn ysgrifennu at yr Ysgrifennydd Gwladol i fynegi ein rhwystredigaeth.

Cynrychiolir Llywodraeth Cymru gan Weinidog yr Economi a Thrafnidiaeth a Gweinidog yr Amgylchedd, Ynni a Materion Gwledig. Bydd y Gweinidogion yn codi materion trawsbynciol sy'n berthnasol i'r Portffolio Addysg.

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1NA

Gohebiaeth.Lesley.Griffiths@llyw.cymru
Correspondence.Lesley.Griffiths@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 82
We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Cytunwyd y byddai'r agenda ddrafft yn cynnwys trafodaeth ynghylch sut i baratoi busnesau a phobl ar gyfer Brexit, rôl y DU wrth dacio'r newid yn yr hinsawdd a'r Strategaeth Ddiwydiannol, yn enwedig y ffordd o weithio sy'n seiliedig ar leoedd. Byddwn hefyd yn tanlinellu'r angen i gryfhau a chynnal cysylltiadau'r Gweinidogion â BEIS trwy strwythurau rhynglywodraethol cadarnach sydd eu hangen ar gyfer diogelu'r setliad datganoli a chadw effeithiau Brexit ar fusnesau a phobl Cymru mor fach â phosibl.

Byddaf yn ysgrifennu Datganiad Ysgrifenedig ar ôl y cyfarfod a fydd yn rhoi crynodeb i'r Aelodau ynghylch y materion a drafodwyd ac yn amlinellu'r safbwyntiau a gafodd eu pwysleisio gan Lywodraeth Cymru.

Ken Skates AC/AM

Gweinidog yr Economi a Thrafnidiaeth
Minister for Economy and Transport

Lesley Griffiths AC/AM

Gweinidog yr Amgylchedd a Materion Gwledig
Minister for Environment, Energy and Rural Affairs

Kirsty Williams AC/AM

Y Gweinidog Addysg
Minister for Education